Ազգ
Azg
armenian daily
25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1999 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 201 (1947)

Բրիտանական մամուլը նախընտրելի է համարում Սուփսայի ուղեգիծը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ՓՐԱՅՄ ՆՅՈՒՍ: Ադրբեջանից Թուրքիա ռազմավարական նավթամուղ կառուցելու պլանները, չնայած Վաշինգտոնի ճնշմանը, մնում են երջափակված, պնդում է «Ինդեփենդենտ» բրիտանական ազդեցիկ թերթը: Թերթի հաղորդման համաձայն, տարածաշրջանում գործող գլխավոր ընկերությունը՝ «ԲՊ-Ամոկոն» թերահավատորեն է վերաբերվում դրան: Ինչպես չորեքշաբթի օրը հրապարակված հոդվածում գրում է «Ինդեփենդենտը», «խնդիրը սեւեռված է Ադրբեջանի նավթի հանքավայրերին, որը ելք չունի դեպի ծով, հետեւաբար, նավթը պետք է արտահանել նավթամուղով»: «Ամերիկան եւ Թուրքիան համոզում էին, թե նավթը պետք է հասցնել Ջեյհան, իսկ Ադրբեջանի նավթընկերությունները գերադասում են ավելի էժան ուղին՝ մինչեւ Սուփսա», գրում է թերթը: Անգլիական լրագիրը նշում է, որ այդ վեճում առավել ծանրակշիռ փաստարկը քաղաքական է: Վաշինգտոնը եւ Անկարան ցանկանում են իրենց ձեռքին պահել վերահսկողությունը Արեւելք-Արեւմուտք ռազմավարական փոխադրամիջանցքի նկատմամբ, ինչը տարածաշրջանի երկրները եւ նավթը դուրս կբերի Ռուսաստանի կամ Իրանի ազդեցությունից:

ԽՈՐՅԱՆ

«Արմենիկում» կլինիկան մասնավոր սեփականությո՞ւն է

Բայց պետական շահերը չեն կարող լինել մասնավոր սեփականություն

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

Ամ առողջապահության, բնապահպանության եւ սոցիալական հարցերի մշտական հանձնաժողովը գրեթե երկու ամիս է, ինչ ուսումնասիրում է «Մարդու իմունային անբավարարության վիրուսից առաջացած հիվանդության կանխարգելման մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու նախագիծը, որը երեկ կառավարության առաջարկով ընդունվեց առաջին ընթերցմամբ: Փոփոխություն-լրացումը խիստ էական է, քանզի ինչպես հավաստում է օրենքի նախագծին կցված տեղեկանքը. «Վերջին ժամանակաշրջանում ՀՀ-ում անց են կացվում «Արմենիկում» դեղամիջոցի կլինիկական փորձարկումներ ՄԻԱՎ-ի (ՁԻԱՀ-դիմադրողականության անկման վարակ) բուժման նպատակով, որոնց նախնական արդյունքները հուսադրող են»: Սույն տաs հուսադրող ավետիսը հայտնելուց հետո առողջապահության նախարար Հայկ Նիկողոսյանը պարզաբանեց, որ ողջ աշխարհում ՁԻԱՀ-ի հասարակական, առողջապահական, տնտեսական հրատապությունը մղում է Հայաստանին «Արմենիկում» դեղամիջոցի փորձարկումների շրջանակը ընդլայնել: Նրա պնդմամբ, հիվանդների եւ համաշխարհային հասարակության կողմից դրական վերաբերմունք կա, ուստի դեպի Հայաստան ակնկալվում է ՁԻԱՀ-ով վարակված անձանց կտրուկ ներհոսք: Նախարարությունը պատրաստ է իրավական կարգավորում տալ Հայաստանում հիվանդների եւ վարակակիրների կարգավիճակին: ՁԻԱՀ-ի մասին նախորդ օրենքում միանշանակ արձանագրված է, որ այդպիսի հիվանդներին անմիջապես արտաքսում է վտարում Հայաստանից: Այսօր մենք պետք է ոչ թե վտարենք նրանց, այլ բուժենք բնականաբար ակնկալելով պետական եկամուտներում եւ ծախսերում փոփոխություն եկամուտների ավելացման ուղղությամբ: Խորհրդարանը գերակշիռ մեծամասնությամբ վավերացրեց օրենքի նոր դրույթները, որոնց համաձայն՝ վտարման հոդվածի գործողությունը չի տարածվում ՁԻԱՀ-ով վարակված այն հիվանդների, ինչպես նաեւ քաղաքացիություն չունեցող անձանց վրա, որոնք բուժման նպատակով են մուտք գործում Հայաստան: Հայրենի կառավարությունն էլ պատրաստվում է մինչեւ 2000 թ. ընդունել հատուկ կարգ Հայաստանում նրանց գտնվելու եւ բուժվելու վերաբերյալ:

Տես ➧ էջ 3

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ամենայն հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ՀՌԱԿ ներկայացուցիչներին

Նոյեմբերի 24-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին երկրորդ Ամենայն հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ներկայացուցիչներին:

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն կավարությամբ ազգային մեր կարեւորագույն կառույցը XXI դարում հանդես կգա նոր որակով եւ իմաստով»:

Շնորհակալություն հայտնելով շնորհավորանքի համար, Ամենայն հայոց Գարեգին երկրորդ կաթողիկոսն անդ-

Միրզախանյանը կուսակցության անունից ջերմորեն շնորհավորեց հայոց հայրապետին՝ կաթողիկոս ընտրվելու եւ օծվելու կապակցությամբ եւ հանձնեց ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության շնորհավորագիրը, որում մասնավորապես ասված է. «Ծանոթ լինելով Ձեր հսկայական կազմակերպական կարողություններին, մեծագույն աշխատասիրությանը, նվիրումին Հայ առաքելական եկեղեցուն, համոզված ենք, որ Ձեր իմաստուն ղեկավարությամբ ազգային մեր կարե- ... րաղարձավ Հայ առաքելական եկեղեցու խնդիրներին, ընդգծեց եկեղեցիժողովուրդ-հասարակություն ներդաշնակ զարգացման անհրաժեշտությունը պատմական եւ քաղաքական նոր իրողությունների պայմաններում:

Հանդիպման ընթացքում հանձնվեց նաեւ ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության նախագահ Հայկաշեն Ուզունյանի շնորհավորական նամակը՝ ուղղված Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին երկրորդ Ամենայն հայոց կաթողիկոսին:

Կըրըկխանի հայոց եկեղեցին խլվել է համայնքի ձեռքից

Պոլսում լույս տեսնող «Ժամանակ» օրաթերթը տեղեկացնում է, որ նոյեմբերի 23-ին Թուրքիայի կրոնական կալվածքների (վակըֆ) ընդհանուր տնօրենության որոշմամբ հայ համայնքի ձեռքից խլվել է Կըրըկխանի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին: Նույն տնօրենության պահանջով եկեղեցու թաղային խորհրդի ատենապետ Արուդ Մարտիկյանը նույն օրը հանձնել է եկեղեցու կալվածային թղթերը, որոնք գտնվում էին Ալեքսանդրեթի (Իսկենդերուն) Սուրբ Քառասնից Մանկանց եկեղեցու թաղային խորհրդի ատենապետ Կարպիս Կաղուրի մոտ: Դժբախտաբար, տեղեկացնում է թերթն առանց մանրամասնությունների մեջ մտնելու, նախկին հայաշատ Սվեդիո նահանգում գտնվող Կըրըկխանում այժմ հայ համայնք չկա, չհաշված երկու եղբայրներ, որոնք ապրում են Աքիքում: Եկեղեցու տանիքը փուլ էր եկել եւ նրան հարակից՝ եկեղեցական 2 կալվածները էլ անօգտագործելի են: Այնուամենայնիվ, ամեն տարի Պոլսից եւ հարակից վայրերից հոծ թվով հայ ուխտավորներ էին այցելում այդ, ինչպես նաեւ շրջանի մյուս եկեղեցիները:

Տպավում է, որ Պոլսո հայոց պատրիարք Մեսրոպ արք. Մութաֆյանը վերոհիշյալ տնօրենության արարքը բողոքարկի Անկարայում:

Իրան-Հայաստան գազատարը հետաքրքրում է Չինաստանին

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: Չինական ընկերություններից մեկը պատրաստ է մասնակցել Իրան-Հայաստան գազատարի շինարարությանը: Այդ մասին հայտնեց ՀՀ էներգետիկայի նախարար Դավիթ Զադոյանը: Հիշեցնենք, որ նոյեմբերի 23-ին ՀՀ վարչապետ Արամ Սարգսյանի հետ կայացած զրույցի ժամանակ Հայաստանում Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետության դեսպան Չժու Չժաոշունը հայտնել է հայ-իրանական նախագծի նկատմամբ Չինաստանի ունեցած հետաքրքրության մասին:

Ներկա պահին բանակցություններ են տարվում Իրան-Հայաստան գազատարի կառուցման համար կոնսորցիում ստեղծելու շուրջ: Իրենց համաձայնությունն են հայտնել "Գազպրոմ" ՌԲԸ, ֆրանսիական "Gaz de France" ընկերությունը, Հայաստանի եւ Իրանի էներգետիկայի նախարարությունները: Նախնական պայմանավորվածություն կա Հունաստանի ազգային գազի կորպորացիայի, ինչպես նաեւ Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկի հետ: Ինչպես վերջերս կայացած մամլո ասուլիսի ժամանակ հայտարարել է "Արմռոսգազպրոմ" հայ-ռուսական ՓԲԸ գործադիր տնօրեն Ռոլանդ Ադոնցը, "Գազպրոմ" ՌԲԸ պատրաստ է իր վրա վերցնել սարքավորումների եւ շինանյութերի, այդ թվում նաեւ խողովակների մատակարարումը, որը շինարարության արժեքի մոտավորապես 60%-ը կկազմի:

Գազատարի կառուցումը գնահատվում է 120 մլն դոլար, այդ թվում նաեւ Քաջարանի եւ Երեւանի միջեւ զգալի կտրվածքների վերականգնումը: Հայաստանը նախատեսում է Իրանից ստանալ 1-2,5 մլրդ խմ գազ: Այդ մայրուղու հետագա զարգացման դեպքում երկնագույն վառելիքը կարող է Հայաստանի տարածքով մատակարարվել նաեւ այլ տարածաշրջաններ:

ՂԱՐԱԲԱՂ

Փարիզում կհանդիպեն Հայաստանի եւ Ադրբեջանի խորհրդարանների խոսնակները

ԲԱՔՈՒ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: Դեկտեմբերի 15-ին Ֆրանսիայի խորհրդարանի խոսնակի հրավերով Փարիզում կկայանա Հայաստանի եւ Ադրբեջանի խորհրդարանների ղեկավարների հանդիպումը: Բաքվում այդ մասին հաղորդել է Ֆրանսիայի Սենատի անդամ Ժան Բուայեն: Հանդիպումը նշանակված էր նոյեմբերին, սակայն հետաձգվեց՝ հոկտեմբերի 27-ին Հայաստանի խորհրդարանում տեղի ունեցած ողբերգական իրադարձությունների պատճառով:

Ալիեւը կայցելի Թուրքիա եւ Ուկրաինա

ԲԱՔՈՒ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ-BS-PRESS: Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւն առաջիկայում կայցելի Թուրքիա եւ Ուկրաինա: Կիեւում նա կմասնակցի Լեոնիդ Կուչմայի երդման արարողությանը, որը կկայանա նոյեմբերի 30-ին: Նախատեսվում է, որ հանդիպումների շրջանակներում Կիեւում խորհրդակցություններ տեղի կունենան ՎՈՒՈՒԱՄ պետությունների՝ Վրաստանի, Ուկրաինայի, Ուզբեկստանի, Ադրբեջանի եւ Մոլդովայի ղեկավարների միջեւ: Անկարա նախատեսվող այցի ստույգ օրը դեռեւս որոշված չէ, թեեւ հայտնի է, որ մեկօրյա այցն աշխատանքային բնույթ կունենա եւ կկայանա Ուկրաինա ձեռնարկվող այցից առաջ:

ՉԵՉՆԻԱ

Դաշնային ուժերը ուժեղ դիմադրության հանդիպեցին Գրոզնին շրջապատելիս

ՄՈՍԿՎԱ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Չեչենական զինված կազմավորումները ամրացնում են դիրքերը Գրոզնու հարավային մասույցներում, որտեղ բույլ չտան քաղաքի լրիվ շրջափակումը (3,5 հազար զոհայիններ պահպանում են նահանջի մնացած ուղիները): Ռուսական ստորաբաժանումները մարտեր են մղում Ուրուս-Մարտանի շրջանում, որը համարվում է վահաբականության կենտրոնը Չեչնիայում: Մոսկվան պնդում է, որ Գրոզնու, Ուրուս-Մարտանի եւ Բամուտի ամրակողությունները կհանգեցնեն դրանց հանձնմանը շաբաթվա ընթացքում առանց ցամաքային գործողությունների իրականացման: Սակայն Չեչնիայի նախագահ Ասլան Մասխադովը ասել է, որ դիմադրությունը շարունակվելու է: Ինչպես հաղորդում է «Ազատություն» ռադիոկայանը, առաջին անգամ Չեչնիայում մարտական գործողություններն սկսվելուց ի վեր հրետանին գնդակոծել է Ալերոյ գյուղը՝ Մասխադովի ծննդավայրը, եւ Գելդագենը Կուրչալոյի շրջանում, որ հանրապետության արեւմուտքում է: Կան զոհեր խաղաղ բնակչության շրջանում:

Միեւնույն ժամանակ ժնեւում ՄԱԿ գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանը համաշխարհային հանրությանը կոչ է արել 16 մլն դոլար հատկացնել չեչեն փախստականների համար: ՄԱԿ-ն արդեն այդ նպատակով ուղարկել է ավելի քան 830 հազար դոլար: ՄԱԿ աշխատակիցներ չեն ուղարկվելու բուն Չեչնիա այնքան ժամանակ, քանի դեռ չի ապահովվել անվտանգությունը:

digitised by A.R.A.R.@

Ընթացիկ

Աժ-ի ներկա կազմում արդեն հստակ սահմանազատվել եւ համախմբվել է այն միջուկը, որ պատրաստ է զբաղվել օրենսդիր աշխատանքով կամ նվազագույնը դիմագրավել կառավարության կողմից խորհրդարանին ուղարկվող կիսակատար օրենքներին, սակայն նման պատգամավորների թիվը հազիվ է գերազանցում 3 տասնյակը: լու Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպությանը եւ բավական լուրջ տարակարծություններից հետո առաջին ընթերցմամբ վավերացրեց հեղինակային եւ հարակից իրավունքների մասին օրենքը: Հայաստանի մտավոր սեփականության աճարկաները, հուսանք, գոնե մոտ ապագայում պաշտպանության կարժանանան: Պետական եկամուտների նախարար Սմբատ Այվազյանը սկսեց գրավեցին պետական եկամուտների նախարար Սմբատ Այվազյանը եւ ազգային անվտանգության նորընծա նախարար Կառլոս Պետրոսյանը, իսկ շաբաթի վերջում վարչապետի անվտանգության ծառայության ղեկավարը Մովսես Գեղազյանը: Դահլիճի գրեթե բոլոր անկյուններում թիկնապահներ էին եւ անվտանգության աշխատակիցներ:

10 պատգամավորից ընդամենը

ԵՌՕՐՅԱ

ԱԺ-ն փորձում է աշխատանքը չվերածել մեխանիկական վերարտադրության

Բայց 30 պատգամավորով օրենսդրական գարուն չի գա

Երեկ ԱԺ նորընտիր խոսնակ Արմեն Խաչատրյանը փորձեց սթափեցնել իր գործընկերներին կոչելով կարգապահության, քանզի արդեն մի քանի եռօրյա է, ինչ առավոտյան ընդամենը 7 տասնյակ պատգամավոր է ներկայանում նիստի, գրանցվում է շուրջ 100-ը, քվեարկում են ու լքում դահլիճը: Մեծ ընդմիջումից հետո ԱԺ նիստերին մասնակցում է վերը նշված պատգամավորական միջուկը, սակայն ոչ միայն մեկ, այլեւ 30 ծաղկով օրենսդրական գարուն չի գա:

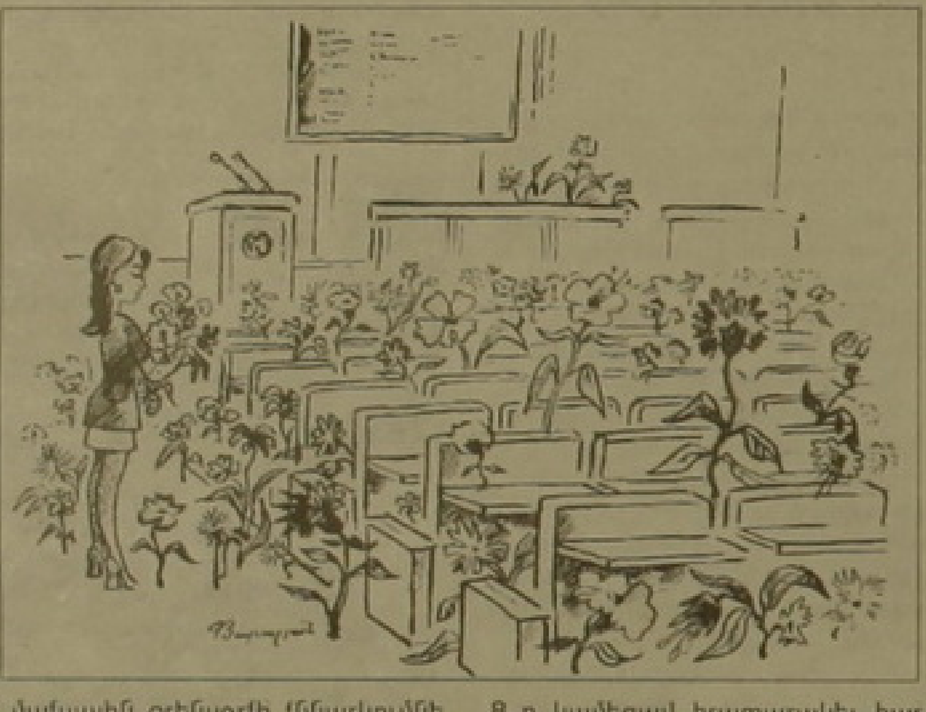

Խորհրդարանը երեկ ընդառաջ գնաց պատգամավորներ Մանուկ Գասպարյանի, Դավիթ Լոքյանի եւ Արշակ Սադոյանի նախաձեռնությանը, որի համաձայն 1992-95 թթ. էներգակիրների ներկրման, արտադրված էլեկտրաէներգիայի ծավալների օգտագործման, ինչպես նաեւ էներգետիկ համակարգին ուղղված վարկերի արդյունավետությունն ուսումնասիրող ժամանակավոր հանձնաժողովի գործունեության ժամկետը երկարաձգվեց մեկ ամսով: Հասարակական ուշադրություն վայելող այս հանձնաժողովն իր ավարտական զեկույցը կներկայացնի ոչ թե ապրիլի, այլ մայիսի 5-ին: Բացի այդ Վարդան Խաչատրյանի առաջարկությամբ հանձնաժողովի ուսումնասիրության ժամկետը երկարաձգվեց, եւ էներգետիկ ոլորտի կիսամյակային կեսամյակի 92-ից առ այսօր ընկած ժամանակահատվածում մինչեւ 99 թ.: Մանուկ Գասպարյանը վստահեցրեց նաեւ հոռետեսներին. «Ոչ մի նախարար այնպիսի պլոծիկ չունի, որ մեզ տեղեկանքներ չտրամադրի: Քաղաքական ողջ սպեկտրի դեմ ո՞վ պետք է հանդես գա»: Դեկտեմբերի 6-ին հանձնաժողովը կհրապարակի իր առաջին հաղորդագրությունը, ըստ ամենայնի, հանձնաժողովը կհամալրվի նաեւ «Միասնություն» կողմից առաջադրված մեկ անդամով, որը կփոխարինի կյանքից վաղաժամ հեռացած Վահան Զաքիկյանին:

ԱԺ-ն ընդառաջեց կառավարության ցանկությանը անդամակցե- մաքսային օրենսգրքի քննարկումների առաջին փուլը: Այս օրենքը եւս ուղղակի առնչվում է ԱՀԿ-ին մինչեւ 2000 թ. մեր հնարավոր անդամակցությանը:

Կառավարության ծրագրին սպասելով

Կառավարության ծրագիրն այս եռօրյայում չհրապարակվեց: Սահմանադրության հայտնի հոդվածի տառակերը թույլ է տալիս վարչապետին ծրագրի ներկայացման սահմանափակիչ 20-օրյա ժամկետը հաշվարկել ոչ թե իր նշանակման օրից նոյեմբերի 3-ից, այլ կառավարության կազմի հաստատման օրից նոյեմբերի 13-ից: Ենթադրվում էր, որ կառավարությունը կհրավիրի արտահերթ նստաշրջան դեկտեմբերի 2-ին, ուր վերջապես կհրապարակվի Արամ Սարգսյանի նախարարների խորհրդի ծրագիրը, ապա նաեւ 2000 թ. պետբյուջեն, որի հիմնական ցուցանիշներն դայսօր որոշակի չեն: Երեկ Արամ Սարգսյանը երկրորդ անգամ հանդիպեց ԱԺ-ին, բայց պատգամավորները նրան հարցեր չուղղեցին, նոր վարչապետին տրված է խաղաղադար, որը, դատելով քաղաքական կրքերից երկար չի տեւի: Արամ Սարգսյանի կողքին տեղ 8-ը կամեցավ հրապարակել հարցերը, որոնցից ամենահետաքրքիրը խարդավանք պարունակելու առումով, Մանուկ Գասպարյանինն էր: ՀԺԿ անդամ այս գործուն պատգամավորը հետաքրքրվեց կառավարությունից, թե այդ ինչպե՞ս է ԱԺ-ին հասկացվում 140 մլն դրամ նոր ավտոմեքենա ձեռք բերելու համար, չէ՞ որ Երեւանի համայնքներին օրենքով հասանելիք լրավճարներն այդպես էլ չեն հասկացվում: Համայնքները ֆինանսավորվել են 12 տոկոսով: Խոսրով Հարությունյանը ընդունեց հարցի երկրորդ մասի ճշմարտացիությունը, սակայն խոստացավ դեկտեմբերի կեսերին պետության կողմից կատարել բոլոր դրսեցիոն պարտավորությունները: Ինչ վերաբերում է խորհրդավոր 140 մլն-ին, որն ինչպես միջանցքում մեզ հստակեցրին պատգամավորները, ԱԺ նորընտիր խոսնակ Արմեն Խաչատրյանի նոր զրահապատ մեքենայի գինն է, ապա Խոսրով Հարությունյանը Մանուկ Գասպարյանին իրավացիորեն առաջարկեց այս հարցը քննարկել ԱԺ շրջանակներում: Կառավարությունն ԱԺ-ին 40 մլն դրամ է տրամադրել՝ գույք ձեռք բերելու համար:

Ն. ԴՈՒԼԲԱՐՅԱՆ

ՀԱՄԱՌ

Բողոքում են մահացած զինվորականների հարազատները

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Վերջին տարիներին բանակում խաղաղ պայմաններում զոհված զինվորականների հարազատները նոյեմբերի 24-ին հավաքվել էին ՀՀ նախագահի նստավայրի դիմաց՝ իրենց բողոքն արտահայտելու:

Այս քայլի նախաձեռնող «Զինվոր եւ իրավունք» կազմակերպության ղեկավար Արա Հովհաննիսյանն ասաց, թե իրենք ծգտում են, որ նախագահ Քոչարյանն անմիջական հսկողություն սահմանի հանրապետության զինվորական դատախազության վրա՝ իրենց որդիների սպանության գործերը բացահայտելու համար: Նախորդ մեկ տարում, ըստ Ա. Հովհաննիսյանի, որոշ տեղաշարժ նկատվեց՝ զինդատախազությունը մի քանի գործեր բացահայտեց, սակայն վերջին վեց ամսում գործընթացը փակուղի է մտել:

Արա Հովհաննիսյանն ասաց նաեւ, որ իրենց բողոքն ուղղված է նաեւ ՆԳ նախարարության դեմ, քանի որ զինվորականների սպանության մեղադրանքներով հետախուզման մեջ գտնվող մի շարք անձինք երկար ժամանակ չեն հայտնաբերվում: ՆԳ նախարարությունը դա բացատրում է ֆինանսական միջոցների բացակայությամբ:

Զինվորականների հարազատները, բավականին վրդովված կոչերով, հանդիպում էին խնդրում ՀՀ նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Սերժ Սարգսյանի հետ:

Տրամվայների բախումից 10 մարդ է տուժել

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Տասը մարդ է տուժել երկու տրամվայների բախումից, որը տեղի է ունեցել նոյեմբերի 24-ի առավոտյան Երեւանում, Կոմիտասի փողոցի վրա:

Ինչպես հայտնեց քաղաքի «Շտապ օգնության» գիտաբժշկական կենտրոնի տնօրեն Ռաֆայել Խառատյանը, վթարի վայր է մեկնել բժիշկների 5 բրիգադ: Ութ մարդ հասցվել է «Շտապ օգնություն» գիտաբժշկական կենտրոն, երկուսը՝ վերականգնողական վիրաբուժության կենտրոն, որոնցից 17-ամյա Վադիմ Սարգսյանը ստացել է գանգուղեղային ծանր վնասվածք, նրան մտադիր են տեղափոխել Ա. Միքայելյանի անվան վիրաբուժության ինստիտուտ:

Իսկ ներկայումս «Շտապ օգնություն» կենտրոնում գտնվող տարբեր աստիճանի վնասվածքներ ստացած տուժածներին, հիվանդանոցի գլխավոր բժիշկ Ռոբերտ Օրդույանի ասելով, վտանգ չի սպառնում:

ԿԸՀ-ն ընտրությունների հետքերը քննելիս

Հերթական ընտրությունների ավարտը Հայաստանում սովորաբար պայմանական բնույթ է կրում, քանի որ հաջորդում են բողոքները, դատավարություններն ու վերընտրությունները: Այդպիսիք, որպես անխուսափելի փուլ, չշրջանցեցին եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների վերջին ընտրությունները: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում մասնավորապես տեղեկացանք, որ ընտրությունների ընթացքը շարունակվելու է ընդհուպ դեկտեմբերի 19-ը:

Սակայն երեկ ԿԸՀ-ի հրավիրած նիստի պատճառը, անշուշտ, այս փաստը չէր: Պարզապես գյուղապետների ընտրության արդյունքում խճճված մի իրավիճակ էր հյուսվել Լոռու մարզի Ճոճկան գյուղում: Նախկին գյուղապետ Թամազյանի եւ մյուս թեկնածուի՝ Չերչինյանի մրցակցության արդյունքում երկրորդն էր ընտրվել գյուղապետ՝ գրեթե 100 ձայնի առավելությամբ: Թամազյանի բողոքներին ի պատասխան, սակայն, դատարանն անվավեր էր ճանաչել ընտրությունները՝ նշանակելով վերընտրություն: Ճոճկանի մի քանի հարյուր գյուղացիներն էլ, մտավախություն ունենալով, թե վերընտրությամբ «կխաղի» Թամազյանը, որն, ըստ իրենց, հեղինակն է գյուղում կատարված մի շարք ապօրինությունների, ինչից ապագայում էլ չի խորշի, սեփական նախաձեռնությամբ բողոքի նամակ էին հղել ԿԸՀ-ին՝ խնդրելով քննել գործն իր մանրամասներով: Նույն բողոքն ուղարկվել է նաեւ նախագահի աշխատակազմ եւ դատախազություն՝ իրավիճակը տեղում ստուգելու համար խումբ գործուղելու խնդրանքով:

Որպես բուն ընտրական շրջանին առնչվող ապօրինության ակնհայտ փաստ՝ հանձնաժողովի նիստի ընթացքում նշվեց, որ Թամազյանը չի ունեցել նախընտրական հիմնադրամ, խիստ կասկածելի է նրա ՀՀ քաղաքացի լինելը, ինչպես նաեւ ստուգման կարիք ունեն քարոզարշավում նրա գործի դրած եղանակները:

Մեղադրանքների առաջին կեսի հիմնավորումը շարունակելով՝ հանձնաժողովի անդամներից մեկը, սակայն, նշեց, որ նախընտրական հիմնադրամ չունի եւ մյուս թեկնածուն, ավելին՝ ԱԺ ներկայիս պատգամավորների զգալի մասն էլ իր ժամանակին չի ունեցել հաշվեհամար, ինչը նրանց չի խանգարել օրինականորեն ընտրված համարվելու: Թերեւս, նախորդների պարագան էլ հիմք է դարձել, որ այս թեկնածուներն էլ անտեսեն օրենքով նախատեսված հիմնադրամի անհրաժեշտությունը...

Բայց, ի վերջո, սա չէ կարեւորը, այլ այն, որ եթե գյուղին, իր խոսքերով, այդքան օգնած նախկին գյուղապետը ոչ միայն չի ընտրվել, այլեւ, իրավունքներ առաջադրելով, բախվել համագյուղացիների համառ ընդվզմանը, ապա նրա «գործունեությունն» իրոք լուրջ անդրադարձի կարիք ունի: Ինչեւէ, ձայների մեծամասնությամբ՝ ԿԸՀ-ն որոշում ընդունեց գործը քննելով՝ պես ուղարկել դատարան:

Վերընտրությունը, սակայն, կայանալու է:

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

Արդյունաբերությանն անհրաժեշտ է նոր լիցք

Այսօր խոսելով հանրապետության հաստոցաշինական, մեքենաշինական երբեմնի հզորությունների վերականգնման անհրաժեշտության մասին, հաճախ անտեսվում է այն հանգամանքը, որ նախկին տեխնիկական ցուցանիշներով սարքավորումները ներկա շուկայում պահանջարկ ունենալ չեն կարող: Ներքին շուկան շատ նեղ է, իսկ արտերկրում դժվար է արդեն պատկերացնել, որ խառատն ինքը հաստոցի մոտ կանգնած դեկի, հարթեցնի, նախագծային չափանիշներին համապատասխանեցնի դետալը. լայն կիրառություն է ստացել համակարգչային նախագծման ու արտադրությունը: Խնդիրին, թերեւս, որոշակի լուծում է գտել «Մեղվի» ընկերությունը, որը տեղական արտադրության հաստոցները լրացրեց թվային ծրագրավորման համակարգով, դրանք դարձնում է մրցունակ, արտահանման են- պակա: Այս նախաձեռնությունն ավելի լուրջ ընթացք ստացավ, երբ «Մեղվի» դարձավ հանրահայտ «Դեյսա Թաուի» տարածաշրջանային գործընկերը, սեփականին զուգընթաց հաստոցների վրա սկսեց տեղադրել ամերիկյան ժամանակակից համակարգեր: Գործընթացն առավել ընդլայնելու նպատակով նախատեսվում է ստեղծել համակարգող կենտրոն:

Նկատելի է նաեւ համապատասխան մասնագետների պատրաստման խնդիրը. այսօրվա ճարտարագետներից պահանջվում է համակարգչային խորը գիտելիքներ, աշխատանքների ավտոմատացված նախագծման հմտություններ: Այս առումով Նախագծային Համալսարանի մասնագետները եւ ստեղծել Հայաստանի ավտոմոբիլային համալսարանում, որը ստացել է «Մեղվի» («Դեյսա Թաուի») արտասահմանյան գործընկերների հետ: Համաշխարհային ծրագրա- վորվող բազմառանցք ղեկավարվող համակարգերի լաբորատորիայի նորերս ձեռք բերած թվային ծրագրավորմամբ ֆրեզերային հաստոցը ճարտարագիտական բաժնի ուսանողներին հնարավորություն է տալիս ոչ միայն գործնականում ամրապնդել իրենց տեսական գիտելիքները, այլեւ նախագծել ու իրականացնել կոնկրետ ծրագրեր՝ հանրապետության ձեռնարկություններում ներդրման համար: Լաբորատորիան նպատակ ունի զարգացնելու համակարգչային նախագծման ու արտադրության ուղղությունը: Մոտ ապագայում կիրառության մեջ կդրվի նորագույն Pro-Engineer ծրագիրը, որը թույլ է տալիս ճարտարագիտական նախագծերը պատրաստել գծագրական եղանակով, ճշգրտելու, ապագայում ծում, ծրագրավորելու գործողությունների հաջորդականությունը, այս ամենը հասկանալի դարձնելու հաստոցին:

Ըստ ՀԱՀ ճարտարագիտական բաժնի փոխտնօրեն Արշակ Համբարյանի, եթե հաջողվի խորությամբ յուրացնել լաբորատորիայի զինանոցում եղած արտասահմանյան առաջնակարգ ծրագրերը, ապահովել համագործակցությունը ձեռնարկությունների հետ, դրանք կիրառել արտադրական գործընթացներում, ապա որոշակի բարձ լիցք կհաղորդվի հանրապետության արդյունաբերությանը, մասնավորապես՝ հաստոցաշինական ու էլեկտրոնիկայի ոլորտներին: Ինչ խոսք, այս հարցում մեծ է ձեռնարկությունների ղեկավարների, ծրագրավորողների ու արտադրական ոլորտի մասնագետների դերը:

ՀՐԱՉ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ը տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 529353, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ՉՕՐԵԱՆ /հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն /562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածք
«Ազգ» թերթի
Յօդուածի «Ազգին» տպագրելը տեղին է
Նյութերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄ

«Արտահերթ ընտրությունները ժամանակավրեպ են»

Հոկտեմբերի 27-ից հետո խորհրդարանական կուսակցությունները հստակ դիրքորոշում որդեգրեցին պահպանելով քաղաքական ուժերի հարաբերակցությունն Ազգային ժողովում: Հակառակը խորհրդարանական մեծամասնության առաջնորդներին գնդակահարելու միջոցով քաղաքական դաշտի վերաձեւման իրողությունը վտանգավոր նախադեպ կստեղծեր (իսկ մեզ մոտ նախադեպերը հաճախ չգրված օրենքի ուժ են ստանում). քաղաքական «արեւի տակ» իրենց տեղից դժգոհ կուսակցությունները քաղաքական սպանություններ կպատվիրեին ուժերի վերադասավորությունն իրենց օգտին «բարեփոխելու» ազնիվ մղումով:

Անընդունելի նախադեպը, բարեբախտաբար, շրջանցվեց, սակայն այսօր արդեն քաղաքական «կուլուարներում» արծարծվում է գարնանը՝ մայիսի 30-ի ընտրություններից 1 տարի անց արտահերթ խորհրդարանական, անգամ՝ նախագահական ընտրություններ անցկացնելու հեռանկարը, ինչը «հեղաշրջման» չհաջողված սցենարը «փրկելու» փորձ է հիշեցնում: Արտահերթ խորհրդարանական ընտրությունների «նպատակահարմարությունը» հիմնավորվում է «Միասնություն» դաշինքում առկա կենտրոնախույս տրամադրություններով: Դաշինքը ձեւավորվել է ոչ թե գաղափարախոսական, այլ «կիրառական» (խորհրդարանում մեծամասնություն ապահովելու) հենքի վրա, ստեղծվել ոչ թե ծրագրի, այլ հզոր անհատների շուրջ: Չկան առաջնորդները, չկա «Միասնությունը» սոսնձող շաղախը, հետեւաբար դաշինքը դատապարտված է պառակտման, ասում են որոշ երգիծաբաններ: Միգուցե այդօրինակ կանխատեսումները ցանկալին իրականության տեղ ընդունելու արտահայտություն են, սակայն «Միասնությունն» այսօր ինքնահաստատման խնդիր իսկապես ունի եւ, ի հեճուկս այդ կանխատեսումների, պիտի որ ուժ գտնի շարունակելու Վազգեն Սարգսյանի եւ Կարեն Դեմիրճյանի սկսածը: Այլապես կստացվի, որ ահաբեկիչների գործողությունների ուղղորդողները չէին սխալվել իրենց հաշվարկներում: Խորհրդարանում եւ խորհրդարանից դուրս, անշուշտ, կան այն ուժերը եւ գործիչները, որոնք դեմ չեն ընդլայնելու իրենց «տարածքը» քաղաքական դաշտում, սակայն հստակ գծագրվում է նաեւ հակառակ տեսակետը. արտահերթ ընտրություններն այսօր Հայաստանին պարզապես հակացուցված են:

ԻՄ ղեկավարներից **Ներսես Զեյնալվանդյանը**, որը կուսակցության մարզային կառույցների խորհրդաժողովների արդյունքներով արդեն իսկ ընտրված նախագահ է (Պարույր Հայրիկյանն առժամանակ հանգստանում է ընթացիկ (առօրյա) խնդիրներից), սակայն միայն համագումարից հետո կհաստատվի նոր կարգավիճակում, չի բացառում արտահերթ խորհրդարանական ընտրությունների վարկածը՝ արտահերթ նախագահական ընտրությունների «հասարակական պատվեր», սակայն, չտեսնելով: «Միասնությունն», ըստ նրա, «կարկատված բլոկ էր, գաղափարախոսական հենք չուներ, վաղ թե ուշ պայթելու է եւ, եթե ձեւական մեծամասնություն դառնա, նախագահը կարող է արտահերթ ընտրություններ նշանակել՝ վակուումը լրացնելու համար»: Պրն Զեյնալվանդյանը մտավախություն չունի, թե բանակի հրամանատարների դրսեւորած տարակուսելի քաղաքական նախասիրությունների պայմաններում (այդ նախասիրություններն սովորաբար էականորեն ազդում են ընտրությունների ելքի վրա) արտահերթ ընտրությունները կխեղաթյուրեն ժողովրդի կամքը: Եթե նախկինում բանակի, ՆԳՆ-ի եւ ԱԱՆ-ի, ամբողջ գործադիր իշխանության համակրանքն ամբողջությամբ ՀՀՇ-ի օգտին էր, ապա այսօր համակրանքների տարբերակում կա, այնպես որ, այդ առումով շատ ավելի լավ վիճակում ենք, քան 3 տարի առաջ, ասաց պրն Զեյնալվանդյանը, պետական ապարատը մի քաղաքական ուժի մեծամասնություն ապահովելու հստակ պատվեր չունի: Ըստ այդմ խորհրդարանական ընտրությունները, նրա կարծիքով, վտանգ չեն կարող ներկայացնել հասարակության համար:

ՀԴԿ նախագահ **Արամ Սարգսյանն**, ընդհակառակը, կտրականապես դեմ է արտահերթ ընտրություններին այս պահին, երբ մեր գերագույն խնդիրը երկրի ներքին եւ արտաքին կայունության ապահովումն է, արտահերթ ընտրությունների մասին խոսելը ժամանակավրեպ է եւ նույնիսկ վտանգավոր: Եթե պարզվի, որ իշխանության խորհրդարանական թեւն իրեն չի արդարացնում, խոչընդոտում է երկրի կայունությանը, այդ խնդիրը կարող է եւ քննարկվել, սակայն այսօր նման խնդիր արծարծելու հիմք չկա: Նրանք, ովքեր արտահերթ ընտրություններ են «երազում», ջուր են լցնում Հայաստանի անկայուն իրավիճակին հետամուտ արտաքին ուժերի ջրաղացին, համոզված է ՀԴԿ նախագահը:

ՀՅԴ ԳՄ անդամ **Գեղամ Մանուկյանը** նույնպես անընդունելի է համարում վաղաժամկետ թե՛ խորհրդարանական, թե՛, առավել եւս, նախագահական ընտրություններ անցկացնելու հեռանկարը: Հոկտեմբերի 27-ից հետո ստեղծված բարդ իրավիճակում դա աններելի շռայլություն կլիներ Հայաստանի համար, քանզի ոչ խորհրդարանում, ոչ քաղաքական այլ մակարդակներում չկան այնպիսի հակասություններ, որոնք թույլ տային խոսելու քաղաքական ճգնաժամի մասին: Խորհրդարանական եւ նախագահական ընտրությունների մասին այսօր ակնարկում են այն ուժերը կամ խմբակները, որոնք ոչ վաղ անցյալում իրենց ստացած քվեներով ցույց տվին, որ չունեն հասարակության աջակցությունը, ասաց պրն Մանուկյանը:

ԼՈՒՍԻՆԵ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Սպանություն Վանաձորում

Նոյեմբերի 23-ին, ժամը 18:20-ի սահմաններում, Լոռու մարզի ՆԳ վարչությունում ահազանգ է հնչել, որ անհայտ անձինք ինքնաձիգով կրակել են Վանաձորի Տիգրան Մեծի պողոտայում, մանկավարժական ինստիտուտի դիմաց կանգնած «Նիսան պատրոլ» ավտոմեքենայի ուղղությամբ, որի հետեւանքով մեքենայի մոտ կանգնած ազատամարտիկ, Շուշիի ազատագրման մասնակից Արմեն Բալայանը մահացել է, իսկ նախկին ԱԺ պատգամավոր Էդիկ Մարտիրոսյանը (Ճաճոյի Էդո) ծանր վնասվածքներով տեղափոխվել է Վանաձորի թիվ 1 հիվանդանոց: Նախաքննությունը վարում է Լոռու մարզի դատախազությունը: Երեկ թիվ 1 հիվանդանոցի գլխավոր բժիշկ Ռոբերտ Մխիթարյանից տեղեկացանք, որ Էդիկ Մարտիրոսյանի վիճակը վիրահատությունից հետո մնում է ծանր:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԻԿՈՅԱՆ,
Վանաձոր

Նոյեմբերի 29-ին կվերսկսվի Վանո Սիրադեղյանի դատաքննությունը

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Նոյեմբերի 29-ին վճռաբեկ դատարանի շենքում, Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի առաջին ատյանի դատարանի դատավոր Ռազմիկ Թովմասյանի նախագահությամբ կվերսկսվի ՆԳ նախկին նախարար, ՀՀՇ վարչության նախագահ Վանո Սիրադեղյանի, ներքին զորքերի նախկին պետ Վահան Հարությունյանի, ներքին զորքերի աշխատակիցներ Մկրտիչ Առաքելյանի, Սահակ Բալյանի, Գագիկ Պետրոսյանի, Երանոս Մելքոնյանի, Հայկ Աղաջանյանի, Մուրադ Պապոյանի, Արթուր Շահբազյանի, Արթուր Խաչատրյանի, Մովսես Ներսիսյանի եւ Նորայր Թադեւոսյանի դատաքննությունը: Դատական նիստը նոյեմբերի 15-ին հետաձգվել էր ամբաստանյալ Վ. Հարությունյանի վատառողջության պատճառով:

Հրանտ Պատիկյանի փաստաբանը չներկայացավ դատարան

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Նոյեմբերի 24-ին մայրաքաղաքի Նոր Նորք-Ավան համայնքների առաջին ատյանի դատարանում, դատավոր Լեւոն Գրիգորյանի նախագահությամբ նշանակված ՆԳՆ ներքին զորքերի վարչության բուժծառայության նախկին աշխատակից Հրանտ Պատիկյանի դատաքննությունը հետաձգվեց վերջինիս փաստաբան Մարինե Զանոյանի՝ դատաքննությանը չներկայանալու պատճառով: Դատաքննությունը կշարունակվի նոյեմբերի 25-ին:

Ասողիկ եպիսկոպոսի եւ մյուսների դատն էլ գլուխ չի գալիս

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ասողիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյանի եւ մյուսների դեմ քրեական գործով դատաքննությունը Արմավիրի մարզի առաջին ատյանի դատարանում նոյեմբերի 24-ին նույնպես չսկսվեց: Դատարանը նախ մերժեց փաստաբան Կրոմվել Գրիգորյանի միջնորդությունը Արմավիրի մարզի առաջին ատյանի դատարանից ըստ ընդդատության գործը տեղափոխելու մասին: Դատարանն իր որոշումը հիմնավորեց այն փաստարկով, որ եթե գործի քննությունը վիճարկվում է, իսկ տվյալ գործով դատաքննություն իրականացնելը վիճարկվում էր վերոհիշյալ եւ Երեւանի Արաբկիրի մարզի առաջին ատյանի դատարանի կողմից, ապա վճռաբեկ դատարանն իրավասու էր ինքը որոշել, թե որ դատարանում պետք է քննվի գործը, ինչպես եւ վարվել է:

Գործով երեք ամբաստանյալներին լիարժեք պաշտպանություն ապահովելու նպատակով դատարանը ժամանակ տրամադրեց, եւ դատավարությունը հետաձգեց մինչեւ նոյեմբերի 30-ը:

Բացի Ասողիկ եպիսկոպոսից, գործով անցնում են նաեւ Օնիկ Գալուստյանը, Իշխան Խաչատրյանը, Համլետ Ասրյանը, Նինա Մարտիրոսյանը, Լեւ Հարությունյանը, Հենրիկ Կարապետյանը, Մայիս Մարգարյանը, Մինաս Ավագյանը: Վերջին երկուսի նկատմամբ ընտրված է կալանքի հետ չկապված խափանման միջոց: Ամբաստանյալները հիմնականում մեղադրվում են յուրացնելու, վատնելու կամ պաշտոնական դիրքը չարաշահելու, ինչպես նաեւ խարդախության միջոցով գույքը հափշտակելու մեջ:

Հիշեցնենք, որ Ասողիկ եպիսկոպոսի դեմ հարուցված գործն առնչություն ունի ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգում կատարված հանցագործության հետ, որի հետ կապված՝ անցյալ տարի ինքնասպանություն գործեց նախարարության ֆինանսաբյուջետային վարչության պետ Սամվել Ավետիսյանը: Գործն սկզբնապես ուղարկվել էր Կոտայքի մարզի առաջին ատյանի դատարան, սակայն այդ դատարանին ընդդատյա չլինելու պատճառով գործի քննությունն ուղարկվել է Արմավիրի մարզի առաջին ատյանի դատարան:

«Արմենիկում» կլինիկան մասնավոր սեփականությո՞ւն է

Սկիզբը էջ 1

ԱԺ հանձնաժողովի հետաքննությունը ձախողվել է

Օրենքի նախագծի քննարկումը բավական զուսպ էր, Հայկ Նիկողոսյանին ուղղված հարցերը՝ սակավ: Նախարարը միայն պարզաբանեց, որ 2000 թ. բյուջեում մուտքեր նախատեսված չեն «Արմենիկում» դեղամիջոցի կիրառումից, ինչ վերաբերում է ծախսերին, ապա «Արմենիկումի» փորձարկումների համար հիմնականում ծախսվում են մասնավոր միջոցներ: Որքա՞ն հիվանդ կգա Հայաստան եւ նրանցից քանիսի՞ն մենք կարող ենք ապահովել արդյունավետ բուժմամբ, Հայկ Նիկողոսյանը պատասխանեց փիլիսոփայորեն. «Որքան որոշենք, այդքան էլ կգան»: Նախարարն ավելացրեց, թե հնարավոր է նաեւ բացել երկրորդ կլինիկան. «Մենք զգում ենք մեր պատասխանատվության չափը»: Վիկտոր Դալլաքյանի մտահոգությունը «Արմենիկումի» գյուտի պատկանելության առումով նախարարը եւս փարատեց՝ նշելով, որ ԴԱՎ կենտրոնի ղեկավար Լեւոն Զուրաբյանի ԱՄՆ գործուղումը ոչ մի կերպ չի նպաստի գյուտի տարածմանը, քանզի վերջինս ոչ մի կապ չունի «Արմենիկումի» հայտնագործման գաղտնիքի հետ: Սակայն պատգամավոր Վ. Դալլաքյանի հարցը շատ ավելի ընդգրկուն էր: Բնապահպանության, առողջապահության եւ սոցիալական հարցերի մշտական հանձնաժողովի անդամ Արշակ Գրիգորյանից, որն այս օրինագծի հիմնական զեկուցողն էր ԱԺ-ում, մեզ հաջողվեց պարզել, որ «Արմենիկումի» գաղտնիքը չափազանց խորն է, ուստի պարզ չէ նրա պատկանելության աստիճանը: Եթե ռուսական հեքիաթներում գաղտնիքները թաքնված են յոթ սարից եւ յոթ ծառից այն կողմ, ձվի մեջ՝ ասեղի ծայրում, ապա Հայաստանում դրանք մասնավոր սեփականության տիրույթում են, իսկ Սահմանադրությամբ մասնավոր սեփականությունն անձեռնմխելի է: **«Ազգը»** դիմեց պատգամավոր Արշակ Գրիգորյանին՝ մանրամասների համար:

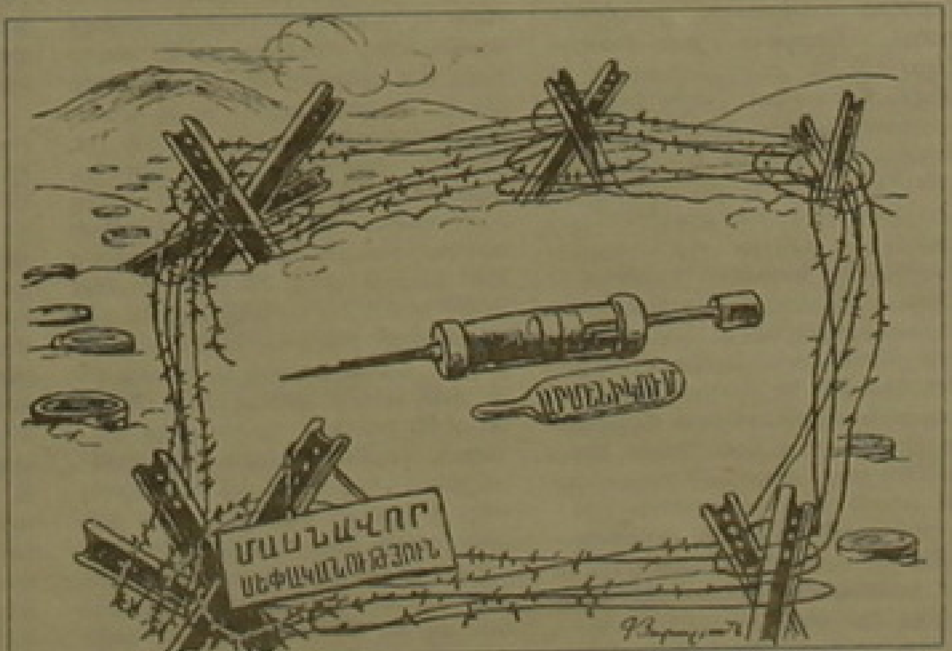

«Այս դեղամիջոցը միանշանակ պետք է լինի պետական վերահսկողության ներքո»

«Օրենքի նախագիծը մեր հանձնաժողովում քննարկվել է մոտ մեկ ամիս, լրջորեն աշխատել ենք եւ բնականաբար մեզ հետաքրքրում է ոչ միայն զուտ նախագիծը, այլեւ մայր օրենքն ամբողջությամբ: ԴԱՎ-ի օրենքը գրվել է երկուսուկես տարի առաջ, ուստի չի համապատասխանում այսօրվա պահանջներին: Փոփոխության ենթակա են օրենքի բազում հոդվածներ: Նշեմ նաեւ, որ այս օրենքով նախատեսված 4-5 կարգեր դեռ հաստատված չեն: Քանի որ «Արմենիկում» դեղամիջոցի հայտնագործումից հետո Հայաստան իրոք սպասվում է ՄԻԱՎ-ով վարակված մարդկանց մեծ հոսք, մեր հանձնաժողովը որոշեց լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալ կլինիկայից՝ նրա գործունեության վերաբերյալ: Մեզ չհաջողվեց լիարժեք տեղեկություն ձեռք բերել: Նույնիսկ առողջապահության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյաները չկարողացան պատասխանել մեր հարցին՝ թե ինչպե՞ս է կարգավորվում «Արմենիկում» կլինիկայի գործունեությունը եւ ո՞ւմ է ենթակա: Ոչ պաշտոնական աղբյուրները մեզ տեղեկացրին, որ դա մասնավոր կլինիկա է, ոչ մի պետական կառույցի չի ենթարկվում: Մեր փորձագետը գտել էր կլինիկայի ղեկավարության հեռախոսը, բայց մեզ բարության կտրուկ եւ չոր պատասխանեցին, որ մասնավոր կլինիկան պարտավոր չէ պետական մարմիններին տեղեկություններ տրամադրել:

ԴԱՎ կենտրոնի նորանշանակ տնօրեն Սամվել Գրիգորյանը մեզ հայտնեց, որ իրենց փոխհարաբերությունները կլինիկայի հետ խիստ սահմանափակ են. այնտեղից ստանում են փորձաքննության ենթակա արյան խմբաքանակներ, հետազոտում եւ պատասխանը ետ են ուղարկում: Կամ եթե կենտրոնը հայտնաբերում է ԴԱՎ-ով վարակվելու դեպքեր, ապա այդ մարդկանց հասցեագրում է կլինիկային՝ ամփոփելով վիճակագրության տվյալները», Արշակ Գրիգորյանի այս խոսքերից հետո **«Ազգը»** հետաքրքրվեց՝ գուցե պատճառը «Արմենիկումի» պետական գաղտնիք լինե՞լն է, սակայն պարզվեց, որ «Պետական եւ ծառայողական գաղտնիքի մասին» օրենքով առողջապահությանը վերաբերող որեւէ նյութ չի կարող համարվել պետական գաղտնիք. «Մենք չկարողացանք պարզել՝ «Արմենիկումը» համարվո՞ւմ է պետական գաղտնիք: Բայց ես իբրեւ պատգամավոր, կարծում եմ, որ ելնելով պետության շահերից, մեր անվտանգության խնդիրներից, իսկ այս հայտնագործությունը կարող է ֆինանսական մեծ հոսքերի աղբյուր լինել պետության համար, միանշանակ պետք է «Արմենիկումի» հետ կապված բոլոր պրոցեսները պահել պետության վերահսկողության ներքո՝ համապատասխան օրենսդրական դաշտում», ի մի բերեց Արշակ Գրիգորյանը: Պատգամավորների մի զգալի հատված եւս տարակուսած էր, մի՞թե նման հայտնագործությունը պետք է գտնվի մասնավոր կլինիկայի տնօրինության ներքո: Չէ՞ որ այս պարագայում ֆինանսական միջոցները եւս կլինեն անվերահսկելի եւ մասնավոր:

digitised by A.R.A.R.@

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղեկանք բենզինի շուկայի վերաբերյալ՝ ըստ «Ազգի» աղբյուրների

Ըստ հավաստի աղբյուրների, հայաստանյան շուկան, որը համարվում է «յուղալի պատառ» ու տարբեր հավակնությունների բավարարման աղբյուր, սպառում է ամսական 20 հազար տոննա բենզին: Ներկրվող բենզինի քանակությունը բաշխվում է հետեւյալ խոշոր ընկերությունների ու խմբերի միջեւ. 25-30 տոկոսը պատկանում է «Միկա Արմենիա» ընկերությանը, որի մատակարարը «Միկա» LTD-ն է՝ ռուսաստանցի բիզնեսմեն Միխայիլ Բաղդասարովի գլխավորությամբ,

են մի քանի թերթեր՝ մեջբերելով Վրաստանի մի քանի պաշտոնյաների ենթադրությունները, թե ՀՀ օպերատիվ հարցերով նախարարը դարձավ տնտեսական հակասությունների զոհ: Խնդրում ենք հստակ պատասխաններ:**

– Ես Լեոնարդ Պետրոսյանին գիտեի որպես Ղարաբաղի վարչապետի: Որպես օպերատիվ հարցերով նախարարի ես նրան չեմ տեսել, չեմ խոսել ու չեմ իմացել: Հնարավոր է, որ որոշակի շրջանակներ կուզենային մեր ընդհարումը, բայց այդպիսիք չեն եղել, եւ ընկերություն էլ չենք արել իրար հետ: Ուղղակի ես անում էի իմ գործը, նա՝ իր: Ուղղակի նա, որպես օպերատիվ հարցերով նախարար, այնպես, ինչպես ուժային կառույցները, այնպես, ինչպես վարչապետը, նույնպես հետաքրքրված էր նավթամ-

կդառնանք Հայաստանում բենզինի գների կայունության երաշխավորը: Հոկտեմբեր ամսին 2-3 տոկոս էր ներկրումը, քանի որ մենք սպասողական քաղաքականություն էինք որդեգրել: Պլանավորել էինք եւ գտնում էինք, որ երեք ամիսը (օգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր) բավարար է, որ բոլորը հասկանան ակցիզը բարձրացնելու որոշման անհեթեթությունը: Պլանավորում ենք նոյեմբեր, դեկտեմբեր, հունվարին միջամտել շուկային, որպեսզի ճգնաժամեր եւ թռիչքներ չլինեն:

– Կառավարության որոշումը ակցիզների բարձրացման հետ կապված բավականին մեծ աղմուկ բարձրացրեց ծխախոտի շուկայում, սակայն ձեր կողմից հրապարակային գնահատականներ չհնչեցին, ինչու՞:

սում էին նախորոք, հետեւաբար ցանկություն էր հայտնել հանդիպել ու դրանից հետո որոշումը փոխել: Իսկ չինովնիկները շատ էին վախենում, որ ես դա կբացատրեմ վարչապետին: Վ. Սարգսյանը դեռ այն ժամանակ, երբ պաշտպանության նախարար էր, միշտ հետաքրքրվում էր բենզինով: Հասկանալի է՝ նավթամթերքը ռազմավարական նշանակություն ունի երկրի համար: Հետո, երբ նա դարձավ վարչապետ, նրան ասացին, որ պետք է բարձրացնել ակցիզը: Մենք զգուշացրինք՝ պետք չէ, դա կարող ժողովրդի վրա շատ վատ անդրադառնալ, նա սկզբում չբարձրացրեց, չնայած Դարբինյանի կառավարությունը նրան ժառանգություն էր թողել բարձրացման կարեւորությունը, բայց երբ պարզ դարձավ բյուջեի ճեղքվածքի

նորմալ պայմաններ ստեղծել: Նույնը ասում էր Վ. Սարգսյանը, նույնը ասում էին մյուսները: Ի վերջո, ես կամ մեկ ուրիշը կարող ենք հանդիպել վարչապետին, բայց սկսնակ բիզնեսմենը հո չի՞ կարող հանդիպել վարչապետի հետ, որ նա դառնա նրա երաշխավորը: Ուղղակի պետք է սկզբում հավաքել բոլորին ըստ ոլորտների, մշակել խաղի կանոնները, որն էլ կլինի երաշխիքը: Երաշխավորելը պիտի լինի օրենքների ու կառավարության որոշումների ձեւով: Եթե կարգավորող որոշումներ չկան, միայն խոսքերով երաշխիքներ տալը անիմաստ է:

– Կարծիք կա, որ բիզնեսմենների մեջ տարածվում է գնալ-չգնալու խնդիրը: Որպես դրսի բիզնեսմեն, որը եկել է Հայաստան, ինչպե՞ս եք գնա-

Բենզինի շուկայի, տնտեսական հակասությունների, «Միկա»-ի ու նրա ղեկավարի մասին

Արդեն քանի տարի շարունակ, անկախությունից ու տնտեսական շրջափակումից ի վեր, էներգակիրները եւ դրանց հետ կապված բոլոր կառույցները մասնավոր թե պետական, անընդհատ հասարակական ուշադրության կենտրոնում են, մասնավորապես բենզինի ներկրումն ու շուկան: Բնական է: Ռազմավարական նշանակության այս վառելանյութը, երկաթուղային մեկ ելման կետ (դեպի Վրաստան) ունեցող Հայաստանի համար դարձել է երկրի տնտեսության «արյունը», որը սնուցում է տնտեսության ողջ օրգանիզմը: Հայաստանում, այսօրվա դրությամբ, բենզինի մասին խոսելիս անպայման հիշատակվում է «Միկա» ընկերությունն ու նրա նախագահ Միխայիլ Բաղդասարովը: Իսկ վերջերս, հոկտեմբերյան իրադարձությունների ու տարաբնույթ վարկածների շրջանակում, այս անձի մասին հիշատակումները նորից մտել են շրջանառության մեջ: Չնայած Մ. Բաղդասարովը թերթերում որոշ պարզաբանումներ տվել է, սակայն որոշ հարցեր դեռեւս մանրամասնելու կարիք են զգում: Այդ մտադրությամբ էլ «Ազգը» դիմեց «Միկա Լիմիթեդ» ընկերության նախագահ Միխայիլ Բաղդասարովին նրա հայթայթած տվյալներին կցելով խմբագրության ունեցածը:

նույնքան տնօրինում է «Գործետրոլսերվիս» ՍՊԸ-ն՝ առայժմ ոչ այնքան հայտնի բիզնեսմեն Սերոբ Սանդալյանի գլխավորությամբ, շուկայի գրեթե այդքան մասնաբաժինն էլ, այսօրվա դրությամբ, իր ձեռքն է վերցրել «Կենոն» ընկերությունը, այս ընկերության մասին միակ ճշտված տեղեկությունն այն է, որ գրեթե յուրաքանչյուր տարի փոխում է անվանումը (նախկինում կոչվում էր «Գիա», իսկ դրանից առաջ «Գանձա պլյուս»): Թե ի՞նչ ուժեր են կանգնած նրա ետեւում, **«Ազգը»** կհրապարակի ճշտելուց հետո: Շուկայի մոտ 25 տոկոսը, մասնագետների գնահատմամբ, «Հայնավթամթերք» պետական ձեռնարկությանն է: Կան նաեւ ներմուծող համեմատաբար փոքր այլ կազմակերպություններ՝ «Արման», «Գանձասար» եւ «Պրոգրես» ընկերությունները: Ինչպես Հայաստանում յուրաքանչյուր ոլորտ, այստեղ եւս ժամանակ առ ժամանակ տեղի են ունենում վերաձեւումներ ու ազդեցությունների ուժեղացում ու թուլացում: Մասնագետների գնահատմամբ, շատ կարեւոր նշանակություն ունեցավ ՀՀ կառավարության որոշումը ծխախոտի եւ բենզինի ակցիզի բարձրացման վերաբերյալ, որը ուժի մեջ մտավ օգոստոսից: Եթե մինչ այդ շուկայի գերակշիռ մասը «Միկա» ընկերությանն էր, ապա դրանից հետո շուկայում ակտիվացել է «Կենոնը»: Շուկայագետների գնահատմամբ՝ բենզինի շուկայում հայտնի որոշումից հետո ստեղծվել է մոտավորապես նույն իրավիճակը, ինչը կար 94-95 թթ.-ին, երբ գները ժամանակ առ ժամանակ թռչում էին, ստեղծվում էին ճգնաժամային իրավիճակներ, որոնցից լինում էին նաեւ օգտվողներ: Դիտորդների կարծիքով, ճգնաժամը շուկայում, ինչպիսին եղավ մի քանի ամիս առաջ, գների վայրիվերումները, ինչպես այն տարիներին, այսօր էլ արհեստականորեն են կազմակերպվում: Ճգնաժամը ստացվում է, գները բարձրանում են, եւ որոշ ներկրողներ, ավելացնելով ներկրումները, գերշահույթներ են ստանում:

– Պրն Բաղդասարով, վերջին շրջանում ձեր անունը նորից է շրջանառվում, այս անգամ կապվելով հոկտեմբերի 27-ի ու Լեոնարդ Պետրոսյանի «կանխամտածված» սպանության հետ, ինչպես մեկնաբանել

թերքների ներկրման հարցով: Բայց այն, որ Լ. Պետրոսյանը նոր էր հասկանում, նրանք հասկացել էին վաղուց: Նա քանի որ ակտիվ մարդ էր, կառչում էր այդ խնդրից, որտեղ քիչ դեր չխաղացին նաեւ նրա խորհրդատուները: Այն, որ գրում են, թե նրան հատուկ են սպանել, տխմարություն է: Կա քննություն, որն էլ ամեն ինչ կպարզի եւ, ընդհանրապես, ի՞նչ կապ ունի այդտեղ տնտեսությունը:

– Չե՞ք կարծում, որ երբեմն տարաբնույթ մեկնաբանությունները բխում են անտեղյակությունից ու որեւէ համակարգի կամ կառույցի փակ լինելուց: «Միկա Արմենիան» հայտնի պատճառներով երբեմն հետաքրքրության առարկա է դառնում հասարակության տարբեր շրջանակներում, բայց մինչ օրս շատ քիչ տեղեկատվություն կա ձեր գործունեության վերաբերյալ: Կարո՞ղ եք մանրամասնել:

– «Միկա Արմենիան» Հայաստանում սկսել է աշխատել «Միկա Լիմիթեդի» շնորհիվ: Վերջինս սկսել է աշխատանքը Հայաստանից դեռ շատ հեռու, Կոմի Հանրապետությունում՝ զբաղվելով նավթամթերքների առուվաճառքով: Ընկերությունը, զարգանալով, աշխատել է ՌԴ այլ տարածաշրջաններում՝ Օդեսայում, Նովոռոսիյսկում, Նիժնի Նովգորոդում, Մոսկվայում, իսկ հետո՝ նաեւ Եվրոպայում: Նրա գործընկեր ընկերությունները՝ «Սթարլեյ կոսմոս», «Arsh», «Europaen export-import», ինքնուրույն են, բայց աշխատում են միասին: Հայաստան գալու նպատակը այստեղ հարկեր մուծելն էր: Հայաստանյան կառույցը կոչվեց «Միկա-Արմենիա» եւ ի սկզբանե ուներ 100-տոկոսանոց արտասահմանյան կապիտալ: «Միկա Արմենիան» «Հայնավթի» կազմում իրացնում էր «Միկա Լիմիթեդի» միջոցով ներկրած նավթամթերքները: Մենք վերջերս դուրս եկանք «Հայնավթգրուպից», քանի որ խմբի 14 անդամներից 6-ը, փաստորեն, ոչ մի անգամ ժամանակին չէին վճարում մեզ, մինչեւ հիմա դեռ 700 հազար դոլարի պարտք ունեն:

– Դատելով մի քանի հրապարակումներից, կարելի է ենթադրել, որ դուք հավակնում եք շուկայի կեսը վերցնել ձեր ձեռքը:

– Մենք չենք պատրաստվում ամբողջ շուկան վերցնել մեր ձեռքը, այլ նրա 25-30 տոկոսը: Որոշ ընկերություններ ունեն աշխատաոճ՝ ճգնաժամից փող աշխատելը: Նման ներմուծողները բենզին են բերում այն ժամանակ, երբ ճգնաժամը սկսվել է եւ ոչ ոք բենզին չի ներմուծում: Ես դեմ եմ գների թռիչքային քաղաքականությանը եւ կայուն գների կողմնակից եմ: Մենք պատրաստվում ենք դառնալ մի կազմակերպություն, որը միշտ կլինի որպես կայուն գների պահապան:

– Նախ բացատրեմ: Երբ սկսեցինք աշխատել Հայաստանում, բենզինի ներկրումից գանձվող ակցիզը զրո էր: Այդ ժամանակ նոր էր նշանակվել վարչապետ Արմեն Սարգսյանը, նա էլ ներդրեց բենզինի ակցիզը: Նրանից հետո եկած վարչապետները սրբագրեցին ակցիզի մասին որոշումը: Վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանի օրոք ակցիզը սահմանվեց հազար տոննայի համար 80 դոլար, ապա՝ 100: Արմեն Դարբինյանը դարձրեց 120 դոլար, որին գումարվելով եւս 5 տոկոս՝ (էկոլոգիայի եւ այլնի համար) ստացվեց 125: Այսօր 207 է, քանի որ վերջին որոշմամբ ակցիզը միանգամից բարձրացավ 85 դոլարով: Այդ ընթացքում միջազգային գները եւս բարձրացան, բայց դրանց ազդեցությունը այնքան էական չէր, ինչքան հարկերի բարձրացումը: Նախկինում էլ միջազգային գները բարձրանում էին, բայց այդպիսի հարկեր չկային, եւ մենք պահում էինք կայուն գինը՝ 20 լիտրի համար 3600 դրամ: Ես կտրականապես դեմ էի ակցիզի բարձրացմանը, իմանալով, որ գները կթռնեն եւ հնարավոր չի լինի դրանք պահել: Երբ բենզինի գինը բարձր է, ժողովուրդը քիչ է գնում, տրանսպորտային միջոցներն անցնում են գազի, կամ ընդհանրապես չի գնում: Ցանկալի է, որ բենզինի գները մնային այնպիսին, ինչպիսին էին երկար ժամանակ՝ 3600-3800 դրամ: Եթե ակցիզը բարձրանար ոչ թե 85 դոլարով, այլ գոնե՝ 40, գները չէին թռչի նույնիսկ միջազգային գների բարձրացման պայմաններում: Քանի որ առանձին չինովնիկներ, գլուխ չհանելով տնտեսությունից եւ գտնելով, որ մաքսիմալ լավ գիտեն, գնացին այդ որոշմանը ու նույնն էլ համոզեցին նախկին վարչապետին:

– Ճի՞շտ է, որ Վ. Սարգսյանը պատրաստվում էր վերանայել ակցիզի հետ կապված որոշումը:

– Այո: Նա զգում էր, որ իրավիճակն այնպիսին չէ, ինչպես իրեն ա-

մեծ չափը, պետք էր ՀԲ-ին համոզել: Ես, ի տարբերություն «Գրանդ տոբակոյի», աղմուկ հանելու ու բացատրելու կարիք չունեի, քանի որ ժամանակը ցույց կտար որոշման սխալականությունը: Եվ այդպես էլ եղավ:

Վերջին անգամ վարչապետին տեսա Հայաստան-Ֆրանսիա ֆուտբոլային հանդիպման ժամանակ՝ սեպտեմբերի 9-ին: Նա ասաց, որ երկու ամիս հետո ես կվերադառնանք նախկին վիճակին:

– Ինչպե՞ս որոշեցիք աշխատել Հայաստանում, ո՞վ դարձավ ձեր երաշխավորը: Ինչո՞ւ է ձեր անունը հաճախ կապվում Սերժ Սարգսյանի հետ:

– Նախկին նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանը խնդրել էր գտնել մեկին, որը կապահովի երկիրը կերոսինով: Այն ժամանակ ինձ հրավիրեցին: Հետո առաջարկեցին բենզինով էլ զբաղվել, կայունացնել շուկան: Ես նորից եմ կրկնում՝ ե՛ւ Սերժ Սարգսյանն էր հետաքրքրված բենզինով, ե՛ւ Վազգեն Սարգսյանը, ե՛ւ Ռոբերտ Քոչարյանը, ե՛ւ հետո՝ Արմեն Դարբինյանը: Փաստորեն, կառավարությունը միշտ հետաքրքրված է այս ոլորտով: Քանի որ բենզինը բյուջեն լցնող է, եւ զրոյական վիճակից դարձավ այդպիսին: Մենք 40 մլն դոլար հարկ ենք վճարել միայն 98 թվականի համար: Մինչդեռ 95-ին հարկերը 0 էին, 96-ին՝ 0: Այս տարի մոտավորապես կլինի նույնքան: Բայց եթե այսպես շարունակվի, ապա եկող տարի ավելի քիչ մուծումներ կլինեն բյուջե:

– Ինչպե՞ս եք գնահատում վարչապետ Արամ Սարգսյանի այն խոսքերը՝ ուղղված գործարարներին, որ ինքը դառնում է երաշխավոր ու կոչ արեց շարունակել սկսված բիզնես-ծրագրերը:

– Իհարկե, այդ ամբողջը հասկանալի է, բայց ի՞նչ է նշանակում լինել երաշխավոր՝ ստեղծել նորմալ գործունեության համար պայմաններ: Կարելի է երաշխավոր չլինել, բայց

հատում այդ մտայնությունը:

– Այսօր հայ բիզնեսմեններին այստեղ բերելը ավելի դժվար է, քանի որ կա մեծ հոսք դեպի արտասահման, հայկական սփյուռք, որն իր հետ Հայաստանի մասին բացասական տեղեկատվություն է տանում: Բայց այսօր կա այսպիսի միտում՝ խոշոր ընկերությունները Ռուսաստանից բացի, կապված քաղաքականության հետ, ցանկություն ունեն աշխատել այլ տարածաշրջանների հետ, այդ թվում Անդրկովկասում: Այսօր իրոք կան լուրջ ընկերություններ, որոնք հետաքրքրված են Հայաստանով: Ինչ վերաբերում է «գնալ-չգնալու» խնդրին, գնալը նման կլինի դավաճանության: Այսօր Հայաստանից չպետք է գնա ոչ ոք, այսօր, ընդհակառակը մեր մնալով պիտի օգնենք Հայաստանին՝ մեր ֆինանսներով ու գիտելիքներով:

– Ինչպիսի՞ համեմատական կարող եք անցկացնել Հայաստանի ու այլ երկրների, մասնավորապես Ռուսաստանի միջեւ՝ գործարար հնարավորությունների տեսանկյունից:

– Ռուսաստանում ու Հայաստանում աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքը բոլորովին այլ է: Ռուսաստանը մեծ ու հարուստ երկիր է, այնտեղ կան բոլորովին այլ խաղի կանոններ: Այնտեղ երկրի ներսում աշխատելը դժվար է, քանի որ օրենքները մեկը մյուսին ծածկում են, ինչ ուզում ես արա, դու կարող ես մեղավոր լինել: Հայաստանում օրենքները ավելի լավն են: Այլ հարց է, որ դրանք պետք է դեռ մշակել: Ինչ վերաբերում է բիզնեսի հնարավորություններին, այսօր կա մի սերունդ, որն ունի հին մտածելակերպ եւ խանդում է, երբ մեկը աշխատում է, իսկ ինքը՝ ոչ: Ունեւորների նկատմամբ հանդուրժողականություն պետք է լինի, քանի որ ունեւոր մարդու շուրջ գտնվողները կերակրվում են՝ հարազատները, ծանոթները, հարակից ոլորտները: Եթե մենք այսօր գնում ենք կապիտալիզմի ուղիով, մենք պետք է ստեղծենք հարուստների խավ, այդ հարուստները կստեղծեն միջին խավը, աղքատների թիվն էլ քիչ կլինի: Մինչդեռ մենք կտրում ենք այն ճյուղը, որի վրա նստած ենք, սկսում ենք ծաղկող բիզնեսմենին խփել: Այսօր Ռուսաստանում հասկացել են դա, չնայած այնտեղ էլ խնդիր է փողերի նկատմամբ անփույթ վարվելը: Մեզ մոտ կան ավանդույթներ, ինտելեկտուալ ներուժ, մեր ազգն, ի վերջո, ընտանիք սիրող է, որը շատ կարեւոր է փող աշխատելու տեսանկյունից: Ես կարծում եմ, որ Հայաստանում կան մասնավոր բիզնեսը զարգացնելու բոլոր պայմանները, մնում է քաղաքական կամքը:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՇԵՂՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Անհայտությունից՝ Օլիմպոս

Վլադիմիր Պուտինի 100 օրը

Նոյեմբերի 24-ին, Պետական դումայում ունեցած «հոբելյանական» ելույթով, Ռուսաստանի վարչապետ Վլադիմիր Պուտինը նշանավորեց իր պաշտոնավարության 100 օրը։ Երեկվա անվտանգության ծառայության պետ գեներալի թռիչքն ուղղակի աներեւակայելի կարելի է համարել։ Երկրի քաղաքական շրջանակներին մինչ այդ գրեթե անհայտ այս գործիչը (ինչը խիստ բնական էր կադրային հետախույզի համար) չափազանց կարճ ժամանակում դարձել է ոչ միայն ամենահայտնին, այլեւ, եթե նկատի առնենք հասարակական կարծիքի հարցումների հիման վրա կազմվող ամենաշաբաթյա վարկանիշային ցուցանիշների անշեղ աճը, նաեւ ամենահեռանկարայինը։ Նախագահ Բորիս Ելցինը, ըստ լուրերի, ԵԱՀԿ Ստամբուլի գագաթաժողովում ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնի հետ ընդհարումից հետո անցկացրած 40 րոպեանոց «հաշտարար» զրույցի ընթացքում Պուտինին «երաշխավորել» է իբրեւ իր իրավահաջորդի։ Ինքը, Պուտինը, դրանից 2-3 օր առաջ հայտարարել էր ամռանը նախատեսված նախագահական ընտրություններում իր թեկնածությունը դնելու մտադրության մասին։ Եթե որեւէ արտակարգ բան չպատահի (ինչն այնքան էլ անհավանական չէ Ռուսաստանի նման դժվար կանխատեսելի երկրում), Վլադիմիր Պուտինի նախագահ ընտրվելը կարելի է կանխորոշված համարել։ Ուստի անհետաքրքիր չէ այն հարցը, թե ո՞վ է այդ նիհարավուն, սպորտային կեցվածքով, թեթեւ քայլվածքով 48-ամյա սառն ու զուսպ անձնավորությունը, որը չի վախենում հեռուստաէկրաններին հաճախ երեւալուց, հանպատրաստից եւ շատ դեպքերում անհաճո հարցերի պատասխանելուց, ընդսմին մնալով խոսքի մեջ ժլատ, բայց եւ հստակ ու հասկանալի։ Վաղուց Ռուսաստանը չի ունեցել այսքան հանրահայտ եւ այսքան «տափուկ» ղեկավար, որի մասին գրեթե ոչինչ հայտնի չէ, բացի պետերբուրգյան ծագումը։ Անհայտ են նույնիսկ նրա քաղաքական համակրանքներն ու տնտեսական հակումները։ Սույն օրերս Պուտինը փոքր-ինչ բացեց խաղաթղթերը, հայտարարելով շուկայական բարեփոխումների շարունակման իր նվիրվածությունը եւ ընդգծելով, որ Ռուսաստանում այլեւս «սեփականության վերաբաշխում չի լինելու»։

Այդ դեպքում ի՞նչը Պուտինի համար ապահովեց իր աննախադեպ թռիչքն անհայտությունից դեպի քաղաքական Օլիմպոս։ Միաժամանակ կարելի է պատասխանել՝ անձնական-մարդկային հատկանիշները, եւ առաջին հերթին խոսքի ու գործի միասնությունը։ Վիթխարի Ռուսաստանում մարդիկ վերջապես տեսան մի վարչապետի, որը ոչ միայն խոստումներ է տալիս, այլեւ... կատարում է դրանք։ Ասե՞լ էր, որ բնաջնջելու է չեչեն ահաբեկիչներին։ Անում է։ Եվ անում է՝ ոչնչի առաջ կանգ չառնելով, ռուսական կառավարության բոլոր կոշտ գործողությունների պատասխանատվությունն անձամբ իր վրա վերցնելով, սխալների ու վրիպումների մեղքը ուրիշների վրա չգցելով, զինվորականների թիկունքին կանգնելով։ Այժմ զորքերը հավատում են, որ 1994-96 թթ. ռուս-չեչենական պատերազմի նման ոչ ոք իրենց չի հարվածի թիկունքից, ոչ ոք անսպասելիորեն չի հրամայի կանգ առնել ու ետ քաշվել դժվարությամբ, արյունով նվաճած դիրքերից։ Պուտինի մեծագույն նվաճումը պետք է համարել նաեւ կարաչաեւո-չերքեզական ճգնաժամի խաղաղ լուծումը, այս հանրապետությունում խիստ սրված ազգամիջյան հակամարտության վերացումը, որը կարող էր վերածվել քաղաքացիական պատերազմի, ճարակելով ողջ Դաղստանն ու Ինգուշեթիան։

Պուտինը, չափազանց կլանված լինելով Հյուսիսային Կովկասի իրադարձություններով, այնուամենայնիվ, չմոռացավ նաեւ երկրի բնակչության ամենաանպաշտպան խավերին՝ կենսաթոշակառուներին ու հյուսիսի բնակիչներին։ Կառավարությունն իսկապես մարեց կենսաթոշակային պարտքերը, ինչպես խոստացել էր, վճարեց 50-ական ռուբլի հավելավճարները (հոկտեմբերին), նույնքան պատրաստվում է վճարել նաեւ դեկտեմբերին, իսկ եկող հունվար-փետրվարին իրականացնել կենսաթոշակների 10-12 տոկոսի ինդեքսավորում, ինչը կբերի եւս 50-60 ռուբլու հավելում։ Եթե նկատի առնենք, որ Ռուսաստանում միջին կենսաթոշակը 450 ռուբլի է (մոտ 8100 դրամ՝ մեր հաշվարկով), ապա լրացուցիչ 150-160 ռուբլին (մոտ 2700 դրամ), այն էլ 3-4 ամսում, ամենեւին փոքր հավելում չէ։ Ինչ վերաբերում է հյուսիսի բնակիչներին, ապա այստեղ էլ, ինչպես միշտ, ուշ «գլխի ընկան», որ աշնանից հետո ձմեռ է գալիս, բայց վարչապետի եռանդուն միջամտությամբ հաջողվեց բավարար քանակությամբ մազութ տեղափոխել, եւ այժմ անցյալ տարիների նման մարդկանց չի սպառնում խստաշունչ բնության դեմ առանց էլեկտրականության ու ջեռուցման մնալու ահավոր հեռանկարը։ Պետք է խոստովանել, սակայն, որ տնտեսության վիճակը մնում է չափազանց ծանր։ Պուտինը փոքր-ինչ «շնչելու» հնարավորություն ստացավ միջազգային շուկայում նավթի գների բարձրացման շնորհիվ, ինչը Ռուսաստանի գանձարանին մինչեւ տարեվերջ խոստանում է բերել 75 մլրդ ռուբլու չնախատեսված մուտքեր։ Այս իմաստով վարչապետն, անշուշտ, բախտի սիրելին է, սակայն երեւի ճշմարտություն կա նաեւ նրանում, որ բախտը ժպտում է հատկապես նրանց, ովքեր կարողանում են բռնել նրա մազերից։

Վերջապես, չի կարելի չնկատել, որ Վլադիմիր Պուտինը կարողանում է մասշտաբային մտածել, հասկանում է ժամանակակից աշխարհի իրողությունները եւ ընդունակ է ամենավճռական կերպով պաշտպանել իր երկրի ռազմավարական շահերը։ Այդ շահերը երիտասարդ վարչապետի համար սակարկության ենթակա չեն, իսկ դա, ռուսական քաղաքական էլիտայի ծախված, հեղհեղուկ, կաշառասուն բազում ու բազմաթիվ ներկայացուցիչների համապատկերում, որոնք ամեն վայրկյան պատրաստ են դոլարի հետ փոխել ցանկացած սրբություն, Պուտինին դարձնում է առավել համակրելի գոնե այսօր։

Այն հանգամանքը, որ Ռուսաստանի վարչապետը վերջերս, մեր սգի օրերին, անձամբ ժամանեց Երեւան՝ հայտնելու ոչ միայն իր ու իր երկրի ցավակցությունները, այլեւ զորակցությունը Հայաստանին, վկայում է, որ նրա վրա, իբրեւ դաշնակից պետության ղեկավարի, կարելի է հույս դնել։ Այսպիսի մեկը, հիվանդ ու գրեթե անգործունակ Ելցինին փոխարինելով, ընդունակ է բարձրացնել Ռուսաստանը եւ հասցնել իր մեծությանն արժանի քաղաքական դերակատարության համաշխարհային ասպարեզում։ Իսկ դա շահեկան կարող է լինել ոչ միայն Ռուսաստանի համար։

ՌԱՖԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԲԱՔՈՒ

Իսկ եթե քրդերը պայթեցնեն Բաքու-Ջեյհա՞նը...

ԲԱՔՈՒ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Բաքու-Ջեյհան հիմնական արտահանական խողովակաշարի շուրջ համաձայնագրերի փաթեթի ստորագրումը նշանակում է մի բան. Ադրբեջանը, Թուրքիան եւ Վրաստանը շատ փող ունեն։ Եթե շատ փող կա, ապա խողովակաշարը կարելի է գցել նաեւ Հյուսիսային բեւեռով», գտնում է Ադրբեջանում Ռուսաստանի Դաշնության դեսպան Ալեքսանդր Բլոխինը։ Դիվանագետը լիովին համաձայն է ռուսաստանցի մասնագետների կարծիքին, որոնք պնդում են, թե Անդրկասպյան գազատարը չի կարող մրցակցել ռուս-թուրքական «Երկնագույն հոսքի» հետ, իսկ Բաքու-Ջեյհան հիմնական արտահանական խողովակաշարն ավելի քաղաքական, քան թե տնտեսական նախագիծ է։

Ա. Բլոխինի խոսքերով, «եթե վաղը Թուրքիայում ոտքի կանգնեն քրդերը, որոնք կարողացան դեսպանատներ գրավել մի ամբողջ շարք պետություններում, ապա նրանց համար դժվարություն չի ներկայացնի պայթեցնել Բաքու-Ջեյհան խողովակաշարը։ Այսինքն՝ խոսել այն մասին, թե Չեչնիայում պատերազմ է, եւ հյուսիսային խողովակաշարից օգտվելը վտանգավոր է, անհեթեթ է։ Եթե ելնելու լինենք նման հաշվարկներից, ապա մարդիկ այդ դեպքում պետք է ընդհանրապես ոչինչ չկառուցեն»։

Ադրբեջանում երկու ամիս շարունակ խորհրդային ռուբլիներ էին այրում

ԲԱՔՈՒ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Ադրբեջանի Ազգային բանկն ավարտեց հանրապետության տարածքում մնացած 40 միլիարդ խորհրդային ռուբլիների ոչնչացման եզակի գործողությունը։ Ինչպես «Փրայմ նյուսի» թղթակցին հայտնեց հանրապետության Ազգային բանկի վարչության նախագահ Էլման Ռուստամովը, արժեթղթերի այրումը տեւեց շուրջ 2 ամիս։ Հին թղթադրամները Մոսկվա վերադարձնելու՝ Ռուսաստանի Ազգային բանկի պահանջը Ադրբեջանի վրա մի քանի միլիոն դոլար կնստեր։ Այսքան վիթխարի քանակությամբ խորհրդային ռուբլիների կուտակումը Ադրբեջանում Էլման Ռուստամովը բացատրեց այն պարագայով, որ ԽՍՀՄ-ի տրոհումից հետո կատարվում էր հանրապետությունից պտուղների եւ արտադրանքի արտահանում Ռուսաստան, որոնք վճարվում էին ոչ թե կայուն արժույթով, այլ խորհրդային ռուբլով։ 40 միլիարդ ռուբլու հրկիզումը կատարվել է Ադրբեջանի պաշտոնատար անձանց եւ իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչների ներկայությամբ։

2000 թ. Ադրբեջանը կարող է դառնալ Եվրախորհրդի լիիրավ անդամ

ԲԱՔՈՒ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐԿ։ Եվրախորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի իրավունքի եւ մարդու իրավունքների կոմիտեն որոշում է կայացրել Եվրախորհրդին Ադրբեջանի անդամակցության հարցը ԵԽ ամենամյա նստաշրջանի օրակարգում ներառելու մասին, որը կկայանա 2000 թվականի հունվարին։ Իրավունքի եւ մարդու իրավունքների կոմիտեի նիստը կայացել է նոյեմբերի 15-ին Փարիզում։ Այդ մասին հաղորդել է Ադրբեջանի Միլի մեջլիսի պատգամավոր Նաիրա Շահթախթինսկայան, որը մասնակցել է վերը նշված նիստին։ Կոմիտեի նիստի ընթացքում ելույթ է ունեցել Եվրախորհրդի Ադրբեջանի գծով զեկուցող Ջորջ Քլերֆայդը, որը հաղորդել է, թե Ադրբեջանում ստեղծված են պայմաններ իրավունքի եւ մարդու իրավունքների ոլորտում բարենորոգումներ իրականացնելու համար։

ԻՍՐԱՅԵԼ

Միջազգայնացվում է Նազարեթում կառուցվելիք մզկիթի խնդիրը

Նոյեմբերի 23-ին, միջազգային տասնյակ լրատվական միջոցների ներկայությամբ, Իսրայելում իսլամական հոսանքի կողմնակիցները հանդիսավոր պայմաններում հիմնաքարը դրեցին մի մզկիթի, որը պետք է կառուցվի Նազարեթ քաղաքի Ավետման եկեղեցու կողքին։ Մինչդեռ Իսրայելի եւ պաղեստինյան տարածքների քրիստոնյա բոլոր հոգեւոր առաջնորդներն ի կատար ածեցին իրենց նախօրոք հրապարակված նախազգուշական հայտարարությունը, որ նոյեմբերի 22-23-ը փակելու են քրիստոնեական բոլոր սրբավայրերը, իբրեւ բողոք իսրայելական կառավարության դեմ, որն արտոնել էր մզկիթի կառուցումը։

Քրիստոնյաներն իրենց բողոքը պատճառաբանում են, որ նշյալ տեղանքը սրբագույններից մեկն է իրենց համար, քանզի, ըստ ավանդույթի, Գաբրիել հրեշտակն այնտեղ է ավետել Մարիամ Աստվածածնին իր որդու՝ Հիսուսի ծննդյան լուրը։ Բացի այդ, նրանք վկայակոչում են այն իրողությունը, որ դարեր ի վեր, անգամ Օսմանյան կայսրության օրոք, այնտեղ մզկիթ չի եղել։ Միեւնույն ժամանակ, իսրայելական կառավարության թույլտվությունը ստացած Նազարեթի իսլամ ակտիվիստները պնդում են, թե հենց Ավետման եկեղեցու մոտ է թաղվել Շիհաբուլ-Դինը, որի մեծարման համար է կառուցվելու մզկիթը։ Ի դեպ, վերջինս ընդամենը բարեկամն է եղել պատմական հերոս Սալահեդդին Այուբիի, որը 12-րդ դարում Երուսաղեմը գրավել է խաչակիրներից։

Սակայն, առերեւույթ միջկրոնական բնույթ ստացած այդ շինծու խնդիրն ըստ էության քաղաքական նպատակներ է հետապնդում՝ «բաժանիր, որ տիրես» սկզբունքով։ Տրամաբանական չէ այն փաստը, որ Իսրայելի դեմ պայքարող իսլամականներն այսօր հիմք են ընդունում այդ երկրի իշխանությունների թույլտվության որոշումը, որպեսզի կառուցեն Շիհաբուլ-Դինի մզկիթը։

Ավելին, Նազարեթի իսլամական հոսանքի ղեկավարները մերժեցին պաղեստինյան առաջնորդ Յասեր Արաֆաթի եւ Պաղեստինի իսլամական գերագույն խորհրդի՝ հիմնաքար դնելը հետաձգելու հորդորները։ Վերջիններս մեղադրանքներ են ուղղել Թել Ավիվին, որ արտոնման որոշմամբ, նա «ցանկանում է քայքայել համայնքային անհանդուրժողականությունը՝ մահմեդականների եւ քրիստոնյաների միջեւ»։ Ի դեպ, BBC-ի Երուսաղեմի թղթակցի մեկնաբանությամբ, Արաֆաթն այդ քայլով ջանում է ձեռք բերել պաղեստինցի քրիստոնյաների եւ Վատիկանի աջակցությունը Երուսաղեմի հարցում, որը գտնվում է պաղեստինա-իսրայելական վերջին փուլի բանակցությունների օրակարգում։

Նշենք նաեւ, որ Վատիկանը նույնպես, նոյեմբերի 23-ին, պաշտոնապես ամբաստանել է եբրայական պետությանը՝ քրիստոնյաների եւ մուսուլմանների միջեւ «երկպառակության կրակը բռնկելու» մեջ։ Իր հերթին, Սաուդյան Արաբիայի թագաժառանգ, էմիր Աբդուլահ իբն Աբդուլ-Ազիզը, որդեգրելով պաղեստինյան իշխանությունների դիրքորոշումը, խոստացել է ֆինանսավորել մզկիթի շինարարությունը, պայմանով, որ կառուցվի քաղաքի այլ վայրում՝ «քրիստոնյաների եւ մուսուլմանների միջեւ լարվածությունը վերացնելու համար», ինչը նույնպես մերժվել է վերջիններիս կողմից։

Այս խնդիրը, որ արդեն իսկ դուրս է եկել Նազարեթի սահմաններից, առաջին հերթին կարող է վնասել դարերով կողք-կողքի ապրած քաղաքի բնակիչների եղբայրական կապերին եւ շահարկվել շահագրգիռ որոշ ուժերի կողմից, եթե անտեսվեն բարի կամքի ջանքերն ու կոչերը, որոնք առայժմ մերժում են Թել Ավիվը եւ, այսպես կոչված, «Իսլամական հոսանքի» պարագլուխները։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՆԱՍՅԱՆ

Լոս Անջելես. Երկու ուսանողուհիների բանավեճը վերածվում է էթնիկական կռվի

«Լարվածությունը շատ մեծ է։ Չեմ կարծում, որ երբեւէ լուծվի այդ հարցը։ Անպայման վրեժխնդրություն կլինի եւ կշարունակվի այնքան ժամանակ, մինչեւ չգիտակցենք, թե էթնիկական տարբերությունները էական չեն», նշել է Լոս Անջելեսի «Յուլիսես գրանտ» միջնակարգ դպրոցի 17-ամյա ուսանող Ջոյս Յանգը՝ անդրադառնալով դպրոցի երկու ուսանողուհիների (մեկը հայ, մյուսը՝ լատինաամերիկացի) միջեւ ծագած բանավեճին, որը հետագայում վերածվել էր էթնիկական կռվի՝ ընդգրկելով երկու կողմերից ավելի քան 200 հոգու։ Այս մասին է հաղորդել լրագրող Պոլ Չավեզը «Արմինյըն միրոր սփեքթեյթր» շաբաթաթերթի նոյեմբերի 6-ի համարում։

«Սան Ֆերնանդո վալիյում» գտնվող դպրոցում էթնիկ խմբավորումների «հակամարտությունները» տասնամյա պատմություն ունեն, եւ տարեկան լուրջ բռնկումների տեղիք են տալիս, որոնց ժամանակ բռունցքի հարվածներին զուգահեռ օգտագործվում են նաեւ քարեր, խմիչքի թիթեղյա տուփեր եւ շշեր։

Սա լարված հարաբերությունների վառ օրինակ է երկրի երկրորդ մեծագույն քաղաքում, որտեղ լատինաամերիկացիները, ասիացիները, սեւամորթներն ու հնդկացիները կազմում են նահանգի բնակչության կեսը։ Այդ խմբավորումների մեջ ամենամեծ էթնիկական զանգվածը լատինաամերիկացիներինն է, իսկ հայերը մոտ 400 հազար են կազմում։ Դպրոցի տնօրենն իրադարձությունը նմաներել է Բոսնիային՝ ասելով. «Արմատները նույնն են՝ էթնիկական եւ կենցաղային տարբերությունները»։ Իսկ լրագրող Չավեզը հիշեցնում է, որ 3500 ուսանող ունեցող դպրոցում 5 տարի առաջ երկու հայ երիտասարդներ դանակահարվել էին եւ մեկ լատինաամերիկացի երիտասարդ հրազենից վիրավորվել էր կռվի ժամանակ։

Հ. Օ.

digitised by A.R.A.R.@

Մշակույթ

Օննիկ Սարգիսյան՝ լույսի սերմնացանն ու գաղափարի մշակը

«...Ավելի քան կես դար որպես կրթական մշակ, որպես խմբագիր ու որպես ազգային գործիչ, ան ծառայած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ գաղութին, պատրաստած է հայերէնի դասագիրքեր, խմբագրած է «Շիրակ» գրական ամսագիրը աւելի քան երեսուն տարի, բարոյի սէրը արթնցուցած է դասական սերունդին մէջ, եղած է սուր քննադատ...», այսպես սեղմ եւ բովանդակալից է ներկայացրել Օննիկ Սարգիսյանին «Յուսաբեր-Միութիւն» ամսագիրը (1992 թ. N 10) Բեյրութում, ՀԲԸՄ-ի Ալեք Մանուկյան կենտրոնում 1991 թ. նոյեմբերի 21-ին կազմակերպված միջոցառման առթիվ:

Ծնվել է Օննիկ Սարգիսյանը 1914 թ. մայիսի 14-ին Սասնո գավառի Փսանաց շրջանի Սաղենք գյուղում: Մեծ եղեռնը նրա ծնողներին Ադանայից հասցրեց Ալեքսանդրեթ, այստեղից էլ՝ Հալեպ: Նա այստեղ մտերմացավ իրեն հասակակից մեկ այլ սանուղու՝ Սիմոն Սիմոնյանի հետ: Հալեպում նրանք հաճախեցին Կիլիկյան եւ Հայկազյան վարժարաններ: 1926 թ. 12-ամյա Օննիկ Սարգիսյանը ընդունվեց ՀԲԸ միության Նորաբաց Մելգոնյան կրթական հաստատությունը, այն ավարտեց 1932 թվականին, դառնալով Հակոբ Օշականի եւ Գրիգոր Կիրակոսյանի (տնօրեն) ամենասիրված եւ ընդունակ սաներից մեկը: Կիպրոսից վերադառնալուց հետո (դասում էր նա մեր մտերիմ գրողների ժամանակ) ուսուցիչ է աշխատել Հալեպում, Ազգի ազգային վարժարանում, հետո էլ՝ Քեսաբում: 1937-1948 թթ. Օննիկ Սարգիսյանը Հալեպի Սահակյան, Կիլիկյան եւ Ուսումնասիրաց վարժարանների ամենասիրված մանկավարժներից էր: Չէ՞ որ արդեն այդ դպրոցներում հայոց լեզվի եւ գրականության «Առագած» դասագրքի համահեղինակն էր նա՝ Սիմոն Սիմոնյանի հետ:

1948 թ. Օննիկ Սարգիսյանը հրավիրվում է Կիպրոս՝ որպես Մելգոնյան կրթական հաստատության դաստիարակ-հսկիչ եւ հայոց լեզվի ու գրականության ուսուցիչ: Այստեղ է նա ծանոթանում եւ մտերմանում մելգոնյանցի օրիորդ Վարգանուշ Գասպարյանի հետ, ամուսնանում, հայր դառնում երեք չնաշխարհիկ նախորդիների՝ Արմենի, Սալբիի եւ Սառայի: 1950 թ. Օննիկ Սարգիսյանը մշտական բնակություն հաստատեց Լիբանանում: Մայրիների երկրում ձեւավորվեց, հասունացավ եւ հայոց կրթամշակութային կյանքում իր մնայուն հետքը թողեց երախտաշատ հայորդին, ոչ միայն իբրեւ մանկավարժ, այլեւ գրող, խմբագիր, հրատարակախոս, քննադատ եւ բանաստեղծ: Հիշենք, որ շուրջ 37 տարի (1950-1987 թթ.) նա եղել է Բեյրութի ՀԲԸՄ Հովակիմյան-Մանուկյան մանչերու վարժարանի ուսուցիչ եւ երկար Դեմիրճյան նախակրթարանի տնօրենը: Օննիկ Սարգիսյանը սփյուռքահայ այն առաջին ուսուցիչներից էր, որոնք 1960-ական թվականների սկզբներին այցելեցին Խորհրդային Հայաստան, էլ ավելի մոտիկից ծանոթացան հայ դպրոցին, մասնակցեցին մանկավարժական որակավորման դասընթացներին: 1963 թ. մի քանի ամսով նա սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի եւ Հայկական ԽՍՀ լուսավորության նախարարության հրավերով Երեւանում խմբագրեց սփյուռքահայ դպրոցների համար Հայաստանում լույս տեսնող մայրենի լեզվի եւ գրականության մի քանի դասագրքեր: Օննիկ Սարգիսյան ազգանվիրյալ ուսուցիչն ու 1940 թ.-ից «Առագած» դասագրքերի (I-VI դասարանների համար) հեղինակն այն եզակի դեմքերից էր, որ իր ժամանակին խոստովանեց, զգուշացրեց եւ պատգամեց. «Սփիւռքի մէջ հայ լեզուն արդէն խեղճ տառապանք մըն է: Միայն մէկ բան ունինք, մէկ մեծ հարստութիւն- այդ մեր լեզուն է, որ պահած ենք ու պիտի պահենք, փայփայենք, որ ինքն ալ մեզ պահէ...»: «Չմեղանչենք դարաւոր մայրենիին հանդէպ» («Շիրակ», 1991 թ., N 1-2, էջ 53), «Ըլլանք զօրավոր մեր լեզուին» («Հայոց լեզուն եւ գրականությունը դպրոցում» ամսագիր, Ե., 1987, N 1, էջ 38), «Վասն հայերէնի մաքրութեան» («Շիրակ», 1991, N 1-2) եւ բազմաթիվ լեզվաբանական հոդվածներում հմուտ մանկավարժն ու հայ դպրոցի ուխտանվիրյալը փայփայում էր մի նպատակ՝ չդավաճանել Սասնցին եւ հայ երեխային միշտ սովորեցնել միայն անաղարտ հայերենը:

Ոչ միայն ուսուցիչ, դաստիարակ, լեզվաբան էր Օննիկ Սարգիսյանը, այլեւ հմուտ բանասեր, գրականագետ եւ անաչառ գրական մեկնիչ: Կարդում ես Հ. Քոչարին, Մ. Տարոնցուն, Վ. Նորենցին, Մ. Խանզադյանին, Խ. Դաշտենցին, Վ. Անանյանին, Պ. Սեւակին, Ստ. Ալաջաջյանին, Գ. Աճեմյանին, Հ. Օշականին, Վ. Մալյանին, Հ. Ասատրյանին, Վ. Դավթյանին, Մ. Միրաքյանին, Միհր. Տեր-Ստեփանյանին եւ բազմաթիվ ժամանակակից այլ գրողների, բանաստեղծների մասին գրած նրա դիմանկարային ակնարկները, կամ առանձին ժողովածուների մասին («Պատմութիւն հայ գրականութեան», «Հայ գիւղագիրները») նրա արտահայտած սուր, դիպուկ, բնորոշ մեկնություններն ու ընդհանրացումները եւ զարմանում, թե «Շիրակ», «Սփիւռք», «Անի», «Զարթօնք», «Մարմարա», «Պայքար» եւ սփյուռքահայ այլ պարբերականներում տպագրված այդ հրապարակումներում ինչպես է կարողացել յուրաքանչյուր գրողի այդքան խոր եւ նուրբ զգալ, տեսնել նրա առավելությունները, նորարարությունը կամ գրական թերացումը: Ի տարբերություն սփյուռքահայ որոշ գրականագետների, Օննիկ Սարգիսյանը երբեք «սեւ ակնոցներ» չի օգտագործել գրական երկը վերլուծելիս, այս կամ այն հեղինակին ներկայացնելիս: Միշտ եւ ամենուր բարությունն ու գեղարվեստի դաստիարակիչ դերը նրա ուղեկիցներն էին, քանզի նա լավ էր պատկերացնում. «Սփիւռքի մէջ միայն մեր մշակոյթով կայ հայոց փրկութիւն»: «Առագածում», «Շիրակում», «Սփիւռքում» եւ այլուր Օննիկ Սարգիսյանը, բացի բանասիրական, գրականագիտական հոդվածներից, սփռված ունի նաեւ բանաստեղծություններ եւ պատմվածքներ, որոնք ավելի շուտ նրա ստեղծագործական վաղ շրջանին են պատկանում:

Երախտաշատ հայորդին, չնայած իր ամենօրյա մանկավարժական եւ խմբագրական զբաղվածությանը, ժամանակ էր գտնում Բեյրութում սատարելու հայ բեմի երիտասարդ նվիրյալներին: Ես չգիտեմ, նրա արխիվում այսօր պատերազմություններ կան, թե ոչ, բայց որ Օննիկ Սարգիսյանն օժտված էր ռեժիսորական տաղանդով, դա վկայում է Բեյրութի Հայ երիտասարդաց ընկերակցության «Վահրամ Փափազյան» թատերախմբում նրա ծավալած գործունեությունը: Հիշենք, որ այդ թատերախումբը 1972 թ. սեպտեմբերին Երեւանի դրամատիկական թատրոնում հանդես եկավ բեմադրությամբ՝ արժանանալով ջերմ ուշադրության եւ հայաստանյան մամուլի անկեղծ գովեստին:

«Անշուշտ, հայրենասիրությունը զգացմունք է, բայց դեռ մէկ չէ, որ կույս ըլլայ: Ես ողջ կեանքս աշխատած եմ գիտակից հայրենասէրներ դաստիարակել, ազգային արժանապատուութիւն ունեցող, ազգային պատկանելիութիւնը ճանաչող երիտասարդներ», Օննիկ Սարգիսյան մանկավարժի, բանասերի, պատրաստեց այս նշանաբանն իրեն հիշեցնել է տալիս նաեւ, երբ ընթերցում ես հայ ժողովրդի պատմության կամ առանձին հերոսներին նվիրված նրա պատմագիտական խորաթափանց հոդվածները, ակնարկներն ու մեկնությունները: Բավական է ընթերցել Օ. Սարգիսյանի հեղինակած «Ցեղասպանութիւնը Թուրքիոյ մէջ» («Սփիւռք», Բեյրութ, 1970, N 1) «Տարօնի գոյամարտն ու զարթը» (Տե՛ս «Յուշամատեան Մեծ եղեռնի» ժողովածուն, Բեյրութ, 1987, էջ 422-438) պատմական ճշմարտապատում եղելությունների գիտական եւ լուրջ մեկնություններն ու չդրվատել նրանց հեղինակին: Ոչ միայն նոր տվյալներ, փաստեր, իրողություններ, այլեւ նպատակային հարցերի հետազոտում, Հայոց ցեղասպանության (Մեծ եղեռնի) եւ Հայ դատի միջազգային ճանաչում. սա էր սփյուռքահայ գրող եւ պատմաբան հայորդու հրապարակումների նպատակը, որն, անշուշտ, պիտի գիտակից հայրենասերներ, ազգային արժանապատվություն ունեցող, ազգային պատկանելություն ճանաչող երիտասարդներ դաստիարակի:

«Շիրակ» ամսագրի 30-ամյակի տոնակատարությունը Հայաստանի Գրողների տանը: Աջից Ա. Սեփեթջյանը, Հ. Սահյանը, Օն. Սարգիսյանը, Տեր եւ տիկին Հ. եւ Մ. Նազգաշյանները, Ռ. Դավոյանը եւ Վ. Պողոսյանը:

Հայտնի հասարակական եռանդուն գործիչ եւ տեղաքան խմբագիր Օննիկ Սարգիսյանը: Նա Ռամկավար ազատական կուսակցության Բեյրութի առաջատար ուժերից էր՝ հավասարիմ Արշակ Չոպանյանի, Վահան Թեքեյանի, Գերսամ Ահարոնյանի, Բարունակ Թովմասյանի կուսակցական-քաղաքական ազգանպաստ գծին: Դա բացահայտ դրսեւորվեց, երբ Օննիկ Սարգիսյանը ստանձնեց «Շիրակ» գրական ամսագրի խմբագրապետի եւ Թեքեյան մշակութային միության ատենապետի պատասխանատու պաշտոնները: Անաչառությունն ու անկողմնակալությունը, բարիությունն ու խստապահանջությունը, ուղղամտությունն ու մեծահոգությունը եղան այն հիմնական ուժերը, որոնք առաջնորդեցին խմբագիր եւ հրապարակախոս հայորդուն օտար ափերում հանուն հայոց գաղափարական եւ տարածքային միասնության, հանուն ազատ եւ անկախ Հայաստան ստեղծելու մնալ միշտ զգոն եւ պատնեշի վրա: Հայտնի Տարոն-Տուրուբերանի հայրենակցական միության անդամ, Կ. Սասունու, Սիմոն Սիմոնյանի, Արշավիր Տեր-Խաչատուրյանի, Հակոբ Կյուլոյանի եռանդուն եւ գործարար, տարոնապատ Օննիկը՝ մաղենցի Սարգսի որդին, Ալմաստի եղբայրը... Կա՞ր Բեյրութի Սասնա տանը (Աշրաֆիե թաղամաս) կազմակերպված մի միջոցառում, որին չմասնակցեր էրգրի ցավով տառապող, բայց էրգիր չտեսած Օննիկ Սարգիսյանը:

Հաճախ նամակակիր եւ զրուցակից Օննիկ Սարգիսյանը: Միայն ինձ հասցեագրված նամակների ընդերքն ու հայրենախոս հրդեհը նկատի ունենալով կուզենայի նրա մասին խոսքն ավարտել մեծատաղանդ Անդրանիկ Ծառուկյանի խիստ բնորոշ մի պատկերով. «Ճանչցած սասունցիներէս միակն էր, որուն գլուխը աւելի մեծ էր, քան սիրտը»:

ՀՀ ազգային գրադարանում «Ուխտասուն» բանգարան-ինստիտուտի հետ կազմակերպված Օննիկ Սարգիսյանի ծննդյան 85-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսը հուշում է, որ ժամանակն է հայ ընթերցողն ստանա բազմաերախտավոր հայորդու վաստակն ամփոփող նրա գրական-բանասիրական եւ հրապարակախոսական երկերի ընտրանին, որը եւ հանդես մի շիրմաքար լինի ԱՄՆ-ի Գլենդել քաղաքի Ֆորեստ Լոն գերեզմանատանը 1992 թ. ապրիլից հանգչող նրա շիրմին:

ՍԱՄՍՈՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԿԻՆՈՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՑ ՀԵՏՈ

Երկրորդական տեսարաններ՝ մեծ անհայտի ստվերում

Ժամանակն առաջընթաց ու անկասելի մի թռիչքով Հայաստանի կինոգործիչներին հունիսի 17-ից հասցրեց նոյեմբերի 19-ը, որտեղից վերսկսեին եւ վերջապես ավարտեին շուրջ կես տարով ընդմիջված իրենց համագումարը: Ճիշտ, որ այդ ժամանակահատվածում ազգային կինոյի վիճակը թեպետ դույզն-ինչ չի բարելավվել, սակայն իր լճացման մեջ ունեցել է եւ փոփոխություններ՝ համալրվելով մի քանի կինոռեժիսորների նոր աշխատանքներով. ավարտվեցին Ալբերտ Մկրտչյանի եւ Արմեն Դովլաթյանի հեղինակած ֆիլմերի նկարահանումները, հերթական ֆիլմի նկարահանումներն է ձեռնարկել Վիգեն Չալդրանյանը եւ այլն: Սակայն ստեղծագործականը՝ ստեղծագործական, իսկ կինոմիությանը՝ նախագահ, այնուամենայնիվ, պետք է:

Քանի որ հունիսին կինոգործիչները, հակասություններից եւ բուռն վիճաբանություններից հետո, այդպես էլ չհանգուցալուծեցին բուն խնդիրը՝ նախագահի ընտրություն-վերընտրությունը, Սերգեյ Իսրայելյանը՝ կինոգործիչների միության ներկայիս եւ երկարամյա նախագահը, շարունակեց պաշտոնավարել մինչ նոյեմբեր: Ըստ էության, համագումարի հետաձգումը շիշտ հաշվարկված քայլ էր. նախորդ համագումարի սցենարային կրկնությունը նախատեսող եւ հոգնած պատգամավորները հոգեբանորեն արդեն պատրաստ էին որոշում կայացնելու:

Սակայն՝ փորձենք գոնե թռուցիկ ներկայացնել կինոհամագումարի անցուդարձը: Սերգեյ Իսրայելյանի՝ վարչության կատարած աշխատանքների վերաբերյալ (օտարերկրյա ֆիլմերի փառատոների պարբերաբար կազմակերպում եւ այլն) ընթացիկ հաշվետվությանը հաջորդեցին երեք կինոստուդիաների՝ «Հայֆիլմի», «Երեւանի» եւ «Հայֆի» տնօրենների հաշվետվությունները: «Հայֆիլմի» տնօրեն Գեւորգ Գեւորգյանը մասնավորապես նշեց, որ կինոստուդիայի աշխատակազմը հունիս ամսից ի վեր չի ստացել աշխատավարձ: Տիգրան Խզմալյանն ու Ռուբեն Գեւորգյանցն իրենց հերթին մտահոգություն հայտնեցին կինոյի ոչ մի կերպ չբարելավվող վիճակի վերաբերյալ, առաջարկվեց, որ պետությունը ստանձնի գոնե վավերագրական կինոյի հնարավորությունը: Ինչեւէ, նշված մտահոգությունները հաջորդվեցին առաջարկով, որտեղից վերակազմավորելի գեղարվեստական խորհուրդ կոչվող երեքնուկի կառույցը, ինչը որոշակիորեն կթեթեւացնի կինոստուդիաների հոգսը եւ կհամակարգի աշխատանքը:

Ընթացիկ բազմաթիվ խնդիրներից զատ, որոնք ի վերջո անկարեւոր են թվում օրվա ու ժամանակի իրենց գլխավոր խնդրի համեմատությամբ, կինոգործիչների մտահոգությունների հանգույցը շարունակում է մնալ նյութական միջոցների բացակայությունը: «Չկա փող՝ չկա կինո» կոդը բանաձեւը թերեւս համարենք նաեւ կինոգործիչների միջեւ հակասությունների հիմնական եւ բուն պատճառը. հաճախ նրանք խմբավորվում եւ միմյանց հակահարված են տալիս հենց «ես կինո նկարելու համար փող չճարեցի, դու ճարեցիր» ենթագիտակցական մղումից ելնելով: Իսկ մնացյալ խնդիրները հաճախ պարզապես ծառայեցվում են որպես զենք վարագուրելու սեփական «անճարակության» եւ գործընկերոջ «ճարպկության» մտայնությունը: Թեպետ խնդրի լուծումն ու բացատրությունն անշուշտ դրանում չեն... Ներկայումս նկարահանումներով զբաղված մի քանի կինոգործիչներ, այնուամենայնիվ, անդրադարձան ֆինանսների հայթայթման հարցին՝ նշելով նաեւ աղբյուրը: Տիգրան Խզմալյանին մեղադրանք ուղղվեց, թե «Երեւան» ստուդիայի ընդհանուր գործունեությանը տրամադրված ողջ գումարով իր լիամետրաժ ֆիլմն է նկարահանում եւ այլն...

Ի վերջո, համագումարը «հասավ» ամփոփիչ փուլին՝ նախագահի հարցին, թեկնածուների առաջադրմանն ու քվեարկությանը: Ի հակակշիռ Սերգեյ Իսրայելյանի՝ առաջադրվեցին Դավիթ Մուրադյանի եւ Վիգեն Չալդրանյանի թեկնածությունները: Սակայն Վիգեն Չալդրանյանն ինքնաբացարկ հայտարարեց՝ պատճառաբանելով, թե ներկայումս նկարահանվող իր մի ֆիլմին անմիջապես հաջորդելու են մյուսի աշխատանքները, այնպես որ... Այնպես որ, ղեկավար պաշտոնները թողնվում են թերեւս նրանց, ովքեր այսօր չեն ստեղծագործում: Ի պատասխան հնչեցին դժգոհություններ, թե ստեղծագործելու հնարավորությունը չարժե հաղթաթուղթ դարձնել, քանի որ ստեղծագործել կարող են եւ ուզում են բոլորը, պարզապես ամեն մեկը չունի անհրաժեշտ միջոցներ: Մյուս թեկնածուն՝ կինոգետ Դավիթ Մուրադյանն, իր թեկնածության առաջադրմանը չընդդիմացավ: Սերգեյ Իսրայելյանը քվեարկությանը նախորդած իր ելույթը կառուցեց մինչ այժմ էլ բազմիցս արտահայտած եւ գործով ապացուցած զուտ իսրայելյանական հիմքին՝ շարունակել նյութապես եւ մարդասիրական այլ միջոցներով օգնել կինոմիության անդամներին:

Այս հզոր փաստարկը հերթական անգամ եւ վերջնականորեն զինաթափեց պատգամավորներին, եւ Սերգեյ Իսրայելյանը, ձայների բացարձակ մեծամասնությամբ, վերընտրվեց կինոգործիչների միության նախագահ: Այսպիսով, առաջիկա մի քանի տարվա ընթացքում Հայաստանի կինոգործիչները նախագահով ապահովված են, իսկ թե ով եւ ինչպես է ապահովելու հայ կինոյի գոյությունը՝ անհայտ է:

«Ոչ Սալվինին, ոչ Ռոսսին, ոչ Պոսսարտը, ոչ Քաոնայը եւ, վերջապես, ոչ մի աշխարհահռչակ դերասան չի տվել մեզ այնպիսի անխարդախ եւ կատարյալ Համլետ, որպիսին տվեց մեզ Ադամյանը...»:

Հարգելի բարեկամ, գրականության եւ արվեստի թանգարանը նոյեմբերի 30-ին, ժամը 14.00-ին հրավիրում է Ձեզ հայ բեմի խոշորագույն վարպետ Պետրոս Ադամյանի ծննդյան 150-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսին:

ՕՐԱՑՈՅՑ

Նոյեմբերի 25

- 1562 թ. ծնվել է իսպանացի մեծ դրոշ Լոպե դե Վեգան: Շեքսպիրի եւ Սերվանտեսի շարքում նա պայծառ ու անկրկնելի տաղանդ էր: «Ի հայս է եկել բնության հրաշքը՝ մեծագույն Լոպե դե Վեգան», ասել է Սերվանտեսը, գերվելով եւ հիանալով նրա ստեղծագործությամբ:
- 1763 թ. մահացել է ֆրանսիացի գրող Անտուան Պրեւոն: 1713 թ. ավարտելով ճիզվիտական քոլեջը, Պրեւոն դառնում է աբբա: Սակայն մեկ անգամ չէ, որ նա փախել է մենաստանից, եղել է զինվոր, ուսուցիչ, լրագրող: Նա «սեւ վեպի» ոճով գրել է մի քանի գրքեր, սակայն Պրեւոյի հանճարեղ ստեղծագործության զարդն է մնում «Ասպետ դը Գրիի եւ Մանոն Լեսկոյի պատմությունը», Բելինսկու խոսքերով ասած՝ «անմահների շարքը դասված» գիրքը:
- 1819 թ. ծնվել է հայ փիլիսոփա եւ թարգմանիչ Մկրտիչ Էմինը: Նրա ուսումնասիրությունների հիմնական մասը նվիրված է հայ մշակույթի, կրոնի եւ փիլիսոփայական մտքի զարգացման պատմությանը:
- 40 տարի առաջ մահացել է ֆրանսիական կինոյի աստղ Ժերար Ֆիլիպը:
- Հին հայկական տոմարով Տրէ ամսվա Ցրոն օրն է:

ՆԱԻՐԱ ԾԱՂԻԿՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ **մարզական**

ՖՈՒՏԲՈԼ

Երբ մեուցը դասում է մարզադաշտը

Եվրոպական երկրների Չեմպիոնների լիգայի խաղարկության երկրորդ փուլում առաջին եւ երկրորդ խմբերի մասնակից թիմերն անցկացրեցին անդրանիկ հանդիպումները։

Առաջին խումբ. «Հերտա» (Գերմանիա)-«Բարսելոնա» (Իսպանիա) 1-1, «Սպարտա» (Չեխիա)-«Պորտո» (Պորտուգալիա) 0-2։

Դժվարին պայմաններում ընթացավ «Հերտա»-«Բարսելոնա» խաղը։ Թանձր մառախուղը պատել էր Բեռլինի օլիմպիական մարզադաշտը, բայց ռուս մրցավար Նիկոլայ Լեւնիկովը չհամարձակվեց հետաձգել հանդիպումը։ Ոչ միայն 65 հազար հանդիսականները, այլ նաեւ ֆուտբոլիստներն իրենք էլ լավ չէին տեսնում, թե ինչ է կատարվում խաղադաշտում։ Հանդիպման 14-րդ րոպեին հաշիվը բացեց բարսելոնցի Լուիս էնրիկեն, իսկ 33-րդ րոպեին Միխալկեն խփեց պատասխան գոլը 1-1։

Պրահայում շատ վստահ հանդես եկան «Պորտո» թիմի ֆուտբոլիստները։ «Սպարտայի» խաղացողների առջեւ ամուր փակելով իրենց դարպասը տանող ճանապարհները նրանք միաժամանակ սուր գրոհների էին դիմում։ Երկրորդ խաղակեսի վերջում պորտուգալացիներին հաջողվեց երկու անգամ գրավել դաշտի տերերի դարպասը։ Գոլերը խփեցին Դրուլովիչը (77) եւ Ժարդելը (84)։

Երկրորդ խումբ. «Ֆիորենտինա» (Իտալիա)-«Մանչեսթր յունայթեդ» (Անգլիա) 2-0, «Վալենսիա» (Իսպանիա)-«Բորդո» (Ֆրանսիա) 3-0։

Տուրի կենտրոնական համարված «Ֆիորենտինա»-«Մանչեսթր» հանդիպումը չարդարացրեց սպասելիքները։ Չեմպիոնների լիգայի ներկայիս գավաթակիր անգլիական թիմը պարզունակ խաղ ցուցադրեց ապավինելով զուտ բարձր փոխանցումներին։ Առանձնապես չփայլեցին նաեւ դաշտի տերերը, բայց, օգտվելով մրցակից թիմի խաղացողներ Քինի եւ Բերգի սխալներից, կարողացան երկու գոլ

Պահ «Վալենսիա»-«Բորդո» խաղից

խփել։ Երկու դեպքում էլ այժի ընկան «Ֆիորենտինայի» արգենտինացի ֆուտբոլիստները։ 25-րդ րոպեին հաշիվը բացեց թիմի ավագ Բատիստուտան, իսկ 52-րդ րոպեին այն կրկնապատկեց Բալբոն։

Դաշտի տերերի բացահայտ առավելությամբ ընթացավ «Վալենսիա»-«Բորդո» խաղը։ Ֆրանսիացի ֆուտբոլիստներն ամբողջ հանդիպման ընթացքում ստիպված էին պաշտպանվել։ Մեկուկես խաղակես նրանք դիմացան, բայց ի վերջո տեղի տվեցին եւ ստիպված էին երեք անգամ խաղը սկսել կենտրոնից։ Գոլերը խփեցին Ֆարինոսը (60), Իլիեն (66) եւ Գոնսալեսը (88)։

Մյուս երկու խմբերի թիմերն իրենց հանդիպումներն անցկացրին երեկ։

ԲՌՆՑՔԱՄԱՐՏ

Վերադարձան ձեռնունայն

Եկող տարվա Սիդնեյի օլիմպիական խաղերի եւ Եվրոպայի առաջնության հերթական ընտրական մրցաշարերը տեղի ունեցան Ստամբուլում։ Հայաստանի չորս բռնցքամարտիկներ մասնակցեցին օլիմպիական ուղեգրերի համար մղվող պայքարին, բայց չորսն էլ անհաջողության մատնվեցին։ Վանաձորցի Վախթանգ Դարչինյանը (51 կգ քաշային կարգ), երեւանցի Արսեն Սիմոնյանը (57 կգ), աբովյանցի Գագիկ Անտոնյանը (71 կգ) եւ գյումրեցի Բագրատ Օհանյանը (91 կգ-ից բարձր) շահեցին իրենց առաջին մենամարտերը եւ մոտ էին վերջնական նպատակին, սակայն հետագայում զիջեցին մրցակիցներին եւ չկարողացան մտնել եռյակի մեջ, ինչը Սիդնեյի ուղեգիր էր ապահովում։

Նշենք, որ այս անգամ մեր բռնցքամարտիկները հանդես չեկան Եվրոպայի առաջնության ընտրական մրցաշարում։

Օլիմպիական խաղերի եւ աշխարհամասի առաջնության հաջորդ ընտրական մրցումները կանցկացվեն Աթենքում, դեկտեմբերի 6-13-ը։ Այս անգամ Հայաստանն առավել ներկայացուցչական կազմ կունենա։ Սիդնեյ-2000-ի ուղեգրերի համար պայքարի մեջ կմտնեն վանաձորցի Գագիկ Մարտիրոսյանը (48 կգ), երեւանցիներ Արամ Ռամազյանը (54 կգ), Արթուր Գեւորգյանը (60 կգ), գյումրեցիներ Հայկես Պետրոսյանը (67 կգ), Մհեր Մկրտչյանը (75 կգ) եւ աշտարակցի Մարատ Թովմասյանը (91 կգ)։ Եվրոպայի առաջնության ընտրական մրցաշարին կմասնակցեն Արսեն Սիմոնյանը (57 կգ) եւ Գագիկ Անտոնյանը (71 կգ)։

Բռնցքամարտիկների հետ Աթենք կմեկնեն հանրապետության հավաքականի գլխավոր մարզիչ Իսրայել Հակոբկոխյանը եւ մարզիչ Կարլեն Ամյանը։

ԹԵՆԻՍ

Առաջին արդյունքները

Հանովերում անցկացվող աշխարհի տղամարդկանց անհատական առաջնությունում գրանցվեցին առաջին արդյունքները։

«Կարմիր» խմբում վստահ հաղթանակներ տարան չեմպիոնի կոչման հիմնական հավակնորդները՝ ամերիկացի թենիսիստներ Փիթ Սամփրասը եւ Անդրե Աղասին։ Սամփրասն ընդամենը 53 րոպեի ընթացքում 6-2, 6-3 հաշվով հաղթեց բրազիլացի Գուստավո Կուերտենին։ Մոտավորապես այդքան էլ տեւեց Աղասի-Նիկոլաս Լապենտի հանդիպումը։ Էկվադորցի թենիսիստն այս տարվա ընթացքում կտրուկ թռիչք է կատարել, համաշխարհային դասակարգման 92-րդ տեղից բարձրանալով 8-րդը, եւ թվում էր, թե նա լուրջ մրցակցություն ցույց կտա։ Բայց այս խաղը ապացուցեց, որ երիտասարդ մարզիկը դեռեւս չի կարող հավասար պայքար մղել աշխարհի թիվ մեկ թենիսիստի հետ։ Աղասին մրցակցին պարտության մատնեց 6-1, 6-2 հաշվով։ Խմբային մրցաշարի երկրորդ խաղում Սամփրասն ու Աղասին մրցելու են իրար հետ։

«Սպիտակ» խմբում ընդամենը մեկ խաղ անցկացվեց. Եվգենի Կաֆելնիկովը (Ռուսաստան) 6-4, 1-6, 6-1 հաշվով հաղթեց Թոդ Մարտինին (ԱՄՆ)։ Հանդիպման ընթացքում համաշխարհային դասակարգման երկրորդ թենիսիստ Կաֆելնիկովը նյարդային վիճակում էր։ Միայն վերջում նա հավաքեց իրեն ու վստահ առավելության հասավ։

Վերջում ավելացնենք, որ հանովերյան առաջնության ութ մասնակիցները պայքարում են ոչ միայն չեմպիոնի կոչման, այլ նաեւ խոշոր պարգեւավճարների համար։ Մրցանակային ընդհանուր հիմնադրամը 3,5 մլն դոլար է, որից 1,5 մլն-ը բաժին կհասնի աշխարհի չեմպիոնին։

Փիթ Սամփրաս

Բաժինը վարում է ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

ԽԱՉԲԱՌ

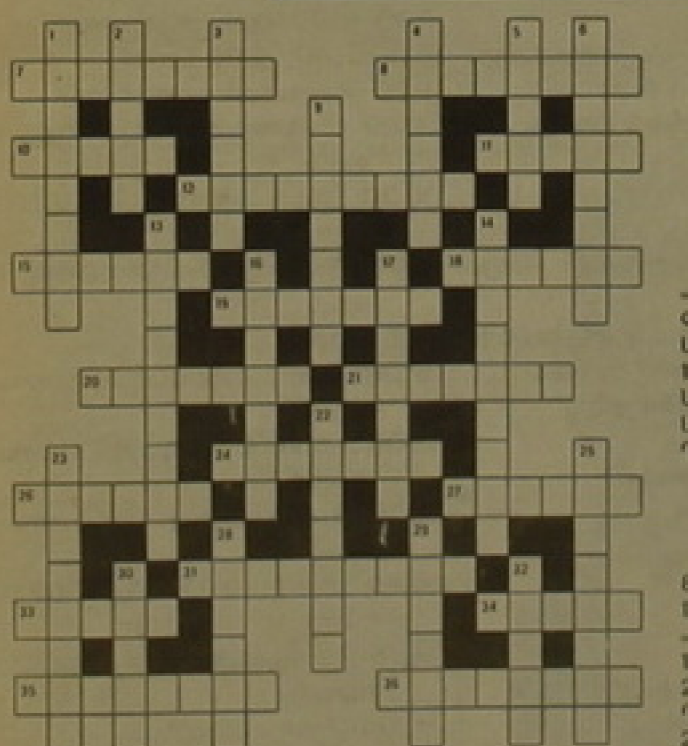

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Հրաման 2. Անաստ 3. «Օթելո» 4. Պյուեր 6. Փամբակ 11. Պեդնախտ 12. Սարոխան 13. Պլորժակ 14. Մոլոկան 15. Տրիաս 16. Նանսի 20. Լոռտակ 22. Ավգյան 24. Դափնիս 25. Պուման 26. Կարիկ։

Հորիզոնական

5. Հրազեն 7. Թոուայա 8. Արիադնե 9. Ամերիգո 10. Իննոս 13. Պոմպա 15. «Տոկուն» 17. «Անտուն» 18. Նար Դոս 19. «Մալբի» 21. Կատոն 23. Կանդի 25. Պրոշյակ 27. Մազաղաթ 28. Պառանա 29. Իտալիա

Ուղղահայաց

1. Ա. Ֆրանսի նովելների ժողովածուն։ 2. Մառնաշախար։ 3. Գեւ Արեւելյան Վրաստանում։ 4. XVIII դ. կեսի եվրոպական արվեստում իշխող ոճ։ 5. Եկեղեցական արարողական ժողովածու։ 6. Կրոնական շինության խավարան։ 9. Կեռակրվելու տեղ։ 13. Ամերիկացի գրող, «Վերջին մացնասը» գրքի հեղինակը։ 14. Շվեդ գրող։ 16. Շվեդ կինոռեժիսոր։ 17. Հայ բանաստեղծ։ 22. Լեռնաշղթա Տյան Շանում։ 23. Գերմանաֆաշիստական մահվան ճամբար Լեհաստանում։ 25. Հայ հրապարակագիր, ժուռնալիստ, երկար տարիներ աշխատել է ՀՍՍՀ հեռուստատեսության եւ ռադիոհաղորդումների տեղական կոմիտեի սփյուռքի համար տրվող հաղորդումների բաժնում։ 28. Թշնամի, մրցակից, հակառակորդ։ 29. Մալի Հանրապետության մայրաքաղաքը։ 30. Չեխ կոմպոզիտոր։ 32. «Նապոլեոն», «Թալեյրան» գրքերի հեղինակը։

Հորիզոնական

7. Ո՞ր բերդի պարիսպների տակ Սյունիքի նախարար Անդովկ Սյունին պարտության մատնեց պարսից Շապուհ արքայի զորագնդերին։ 8. Գյուղ Հայաստանում, Ազատ գետի ափին, Արտաշատից հյուսիս-արեւելք։ 10. Օպերայի կամ թատրոնի բեմերի հանդիսասրահում մի քանի հոգու համար առանձնացված տեղ։ 11. Եկեղեցական բազմաձայն խմբերգ։ 12. Ռուս բանաստեղծ, որի տեքստերով Շոստակովիչը գրել է «Ստեփան Ռազինի գլխատումը» սիմֆոնիան։ 15. Պատկերասրահ Փարիզում։ 18. Բալետում ո՞ւմ (պարուհի) արվեստով են սկզբնավորված «ազատ» պարի «մոդեռն», ռիթմոպլաստիկ պարի բազմազան դպրոցները։ 19. Տոնախմբությունների ժամանակ տրվող ներկայացումների համար կառուցվող ժամանակավոր շինություն։ 20. Իսպանացի ծովագնացի անունը, որը մի քանի արշավանքներ է կատարել դեպի Նոր Աշխարհ։ 21. Մարգարե։ 24. Տուբաղուների իրիկնային երգերից։ 26. Ֆիլիպինների մայրաքաղաքը։ 27. Հայ բանաստեղծ։ 31. Օպերային հայ երգչուհի, ծագող աստղ։ 33. Ռուս ռեժիսոր, դերասան, աշխատել է Մոսկվայի «Փոքր» թատրոնում։ 34. Սոճազգի մշտադալար ծառ։ 35. Ֆրանսահայ նկարիչ։ 36. Հայ կոմպոզիտոր, խմբավար, «Պատարագի» հեղինակը։

Կազմեց է. ՄԿՐՏԻՉՅԱՆԸ

Ինտերմոթոր Արմենիա ՀՁՓԲԸ • Intermotor Armenia JV CJSC

M-class

Ճանապարհը Ձերն է

Own the Road

ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ ԵՎ ՍՐԱՀ

Արամի 2, Երեւան 375010
Հայաստանի Հանրապետություն
Հեռ. (374-2) 52-80-85
(374-2) 58-12-75
Ֆաքս (374-2) 56-51-79
(374-2) 15-18-50
Էլ.փոստ intmot@arminco.com

OFFICE & SHOWROOM

2 Arami St., Yerevan 375010
Republic of Armenia
Tel.: (374-2) 52-80-85
(374-2) 58-12-75
Fax: (374-2) 56-51-79
(374-2) 15-18-50
E-mail: intmot@arminco.com

Mercedes-Benz
Ավտոմոբիլի ապագան

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Օրվա հետքով

ՀԵՌԱԽՈՍԱԶՐՈՒՅՑ

Վարդան Օսկանյանը՝ կրկին ստամբուլյան գագաթաժողովի մասին

Թեեւ ՀՀ արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը Ստամբուլում եւ այնուհետեւ Գերմանիայում մեր թերթին արդեն հայտնել է իր գնահատականը ԵԱՀԿ ստամբուլյան գագաթաժողովի առնչությամբ, այնուամենայնիվ, մեր հետաքրքրությունն այդ իրադրության հանդեպ, արձագանքներն ու վերլուծությունները դեռեւս չեն մարել: Երեկ լրագրողներիս՝ գագաթաժողովին անդրադարձի եւս մի հնարավորություն ընձեռեց արտգործնախարարության մամուլի ծառայությունը հանձին խոսնակ Արա Պապյանի, որը Մ. Նահանգներ ուղիղ հեռախոսակապի միջոցով կազմակերպեց մեր եւ Վարդան Օսկանյանի հարցազրույցը: Հիշեցնենք, որ արտգործնախարարը գագաթաժողովից անմիջապես հետո մեկնել էր Գերմանիա, իսկ այնտեղից՝ Մ. Նահանգներ:

Ոչ երկար հեռախոսազրույցի ընթացքում Օսկանյանն անդրադարձավ մտահոգիչ ու սպասված հարցերին: Լրագրողների առաջնային հետաքրքրության նյութը բանակցային գործընթացի վերսկսումն էր, ինչպես նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի որպես երրորդ կողմի, մասնակցության ճշգրտումը: Արտգործնախարարը հայտնեց, որ ստամբուլյան հանդիպումներն էլ կարելի է դիտարկել որպես բանակցային գործընթացի շարունակություն՝ հիշեցնելով գագաթաժողովում Մինսկի խմբի համանախագահ երկրների արտգործնախարարների հետ իր զրույցների մասին: Լեռնային Ղարաբաղը բանակցություններին կմասնակցի մի որոշակի փուլում, երբ երկկողմ համաձայնությունները տեղափոխվեն Մինսկի խմբի շրջանակներ: Այս ամենը, սակայն, ըստ պրն Օսկանյանի, սպասվում է ոչ այս տարի, այլ հաջորդ: Իսկ բանակցային գործընթացի վերաշխուժացում կնկատվի թերեւս այն ժամանակ, երբ տարածաշրջան այցելեն Մինսկի խմբի համանախագահները, ինչը նախատեսվում է:

Կրկին ու կրկին արտգործնախարարին ուղղվեց արդեն ծանոթ հարցը. կարո՞ղ ենք ստամբուլյան գագաթաժողովի արդյունքները որակել որպես հայ դիվանագիտության հաղթանակ: Այս հարցի վերաբերյալ միշտ որոշ զգուշավորությամբ արտահայտվող Վարդան Օսկանյանը հավատարիմ մնաց իր սկզբունքին՝ խուսափելով աներկբա գնահատականներից: «Հաղթանակ» որակումը կիրառարկենք միայն այն դեպքում, եթե գագաթաժողովի արդյունքում որոշակի հարցեր լուծվեն», նկատեց արտգործնախարարը՝ միաժամանակ նշելով, որ, այո, հատկապես Լիսաբոնի համեմատությամբ, առաջընթացն անուրանալի է:

Պրն Օսկանյանն անդրադարձավ նաեւ տարածաշրջանային անվտանգության համակարգի վերաբերյալ պայմանավորվածություններին, որոնք չեն շրջանցվել Ստամբուլում: Ըստ այդ պայմանավորվածությունների՝ սպառազինության որեւէ կրճատում տարածաշրջանում չի նախատեսվում, եւ երկրներից յուրաքանչյուրը պահպանում է իր «բաժնեմասը», թեպետ, պետք է նշել, Ադրբեջանն իր առնչությամբ դժգոհություն է հայտնել:

Արտգործնախարարին հարցով հիշեցրին, որ մինչ Ստամբուլ մեկնելը բավականին թերահավատ կանխատեսումներ էր արել գագաթաժողովի արդյունքների վերաբերյալ՝ վկայակոչելով հոկտեմբերի 27-ը, իսկ Ստամբուլից հետո նրա տեսակետը, կարծես, փոխվեց: Վարդան Օսկանյանի գնահատմամբ՝ եթե անգամ չլիներ հոկտեմբերի 27-ն իր ծանր հետքով, միեւնույն է, Ստամբուլում Հայաստանի առնչությամբ որոշակի ոչինչ չէր վճռվելու եւ փաստաթուղթ չէր ստորագրվելու: Այս մասին ակնարկներ էին արվում նաեւ մինչ Ստամբուլ մեկնելը, անգամ մինչ հոկտեմբերի 27-ի իրադարձությունը: Հնարավոր է ընդհանուր տրամադրությունն ավելի բարվոք լիներ, եւ ընդամենը: Հայաստանին, անշուշտ, ժամանակ էր պետք ուշքի գալու, ինչը Ստամբուլում բոլորն էլ հասկանում էին: Սակայն գագաթաժողովում մեր երկրին առնչվող սպասելիքները, անշուշտ, չէին կարող հուսախաբության մատնվել, որովհետեւ այդ ակնկալիքները երբեք էլ որեւէ հստակ ու համընդգրկուն փաստաթղթի ստորագրմանը չէին վերաբերում: Կրկին անդրադառնալով Մինսկի խմբի համանախագահների տարածաշրջան կատարելիք այցին՝ պրն Օսկանյանը շեշտեց, որ այդ այցն էլ, ի դեպ, ոչ թե փաստաթղթերի ստորագրում է նախատեսում, այլ լոկ խորհրդատվական բնույթ է կրելու:

Հետաքրքրական էր արտգործնախարարի պատասխանը Թուրքիայի Եվրամիությանն առաջիկայում անդամակցելու հավանականության վերաբերյալ հարցին: Հայաստանի դիրքորոշումն այս հարցում երկակի է: Եվրամիությանը Թուրքիայի անդամակցության դեպքում Հայաստանն ինքնըստինքյան դառնում է Եվրոպային սահմանակից երկիր, ինչն, անշուշտ, մեզ համար ամեն առումով կխաղա իր դրական դերը, սակայն, մյուս տեսանկյունից էլ, Թուրքիան, ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ քանի այլ երկրների հանդեպ վաղուց ի վեր վարած իր անընդունելի քաղաքականության պատճառով, արժանի չէ այդ անդամակցությանը: Այսպես թե այնպես, հնարավոր է, որ անդամակցությունը «գլուխ գա», թեպետ Եվրամիությունն էլ քաջ գիտակցում է եւ տարբեր առիթներով ակնարկել է, որ Թուրքիան չի համապատասխանում իր պահանջներին:

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

Ղարաբաղյան կարգավորման իրավիճակն արմատապես տարբերվում է մեկ տարի առաջ եղած իրավիճակից

Հայտարարել է ԱՄՆ վարչակազմի մի պաշտոնյա

ԵՐԵՎԱՆ, 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ղարաբաղյան հակամարտության արագ կարգավորման համար Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահները ստեղծել են միանգամայն դրական մթնոլորտ, անցկացնելով մի շարք երկկողմ հանդիպումներ: Ներկայումս ստեղծված իրավիճակն արմատապես տարբերվում է ընդամենը մեկ տարի առաջ գոյություն ունեցած իրավիճակից: Այս մասին ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնի՝ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների հետ Ստամբուլում ունեցած առանձնազրույցների ավարտին հայտարարել է ԱՄՆ վարչակազմի մի բարձրաստիճան ներկայացուցիչ:

ԱՄՆ Տեղեկատվական ծառայության (USIS) հաղորդագրության համաձայն, ՀՀ նախագահի հետ հանդիպման ժամանակ ԱՄՆ նախագահը հիացմունք է հայտնել, որ Ռոբերտ Քոչարյանը հոկտեմբերի 27-ի դեպքերից հետո տիրապետել է իրավիճակին, անձնական խիզախություն է դրսեւորել իրավիճակի կարգավորման հարցում, եւ ընդգծել է հետագայում նրա խաղացած դերը սահմանադրական կարգի պահպանման գործում, ժողովրդավարական գործընթացին նրա հավատարմությունը: ԱՄՆ նախագահն ընդունել է, որ ՀՀ նախագահին հետագայում նույնպես հեշտ չի լինի ցանկացած խորհրդարանում կոնսենսուս ապահովել, միաժամանակ նշելով, որ չափազանց կարեւոր է հասնել դրան, եւ այդ հարցում ՀՀ նախագահը կարող է ակնկալել ամերիկյան կողմի օժանդակությունը:

Համաձայնելով, որ խաղաղության շուրջ քննարկումները շարունակելուն պատրաստ լինելու համար Հայաստանում պետք է վերականգնվի կարգուկանոնը, ինչը ժամանակ է պահանջում, ԱՄՆ նախագահը հայտնել է իր երկրի եւ միջազգային հանրության պատրաստակամությունը աջակցել գործընթացին: Նա գոհունակություն է հայտնել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների երկկողմ հանդիպումներից, իսկ ՀՀ նախագահը կարեւորել է հակամարտության կարգավորման հարցում միջազգային հանրության, ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների դերը:

Հանդիպմանը նշվել է նաեւ, որ առանցքային խնդիրը, որին կբախվի Հայաստանը առաջիկա շաբաթների ընթացքում, երկրի տնտեսական ծրագիրը եւ ԱՄՀ-ի հետ քննարկումներն են: Նախագահ Քոչարյանը հավաստել է բարեփոխումների ծրագրին հետեւելու եւ ԱՄՀ-ի հետ համագործակցության ուղին վերադառնալու իր մտադրության մասին:

Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւի հետ հանդիպմանը ԱՄՆ նախագահը շեշտել է, որ խաղաղության գործընթացում առաջխաղացումը կարեւոր նշանակություն ունի Հայաստանի եւ Ադրբեջանի համար տարածաշրջանային մակարդակով, ինչպես նաեւ նրանց տնտեսական զարգացմանն ու անվտանգությանը օժանդակելու առումով: Ալիեւը նույնպես կարեւորել է միջազգային հանրության եւ Մինսկի խմբի դերը խաղաղարար գործընթացում: Քննարկվել են նաեւ էներգակիրներին, Կասպից ծովին վերաբերող հարցեր, ընդգծվել է Ադրբեջանին օժանդակելու հարցում ԱՄՆ-ի դերը նախ նրա էներգառեսուրսների մշակման, ապա նաեւ Բաքու-Ջեյհան խողովակաշարի անցկացման հարցում արտահանման մի քանի խողովակաշարերի տեսքով այլընտրանքներ ունենալու համար:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Արմենիա» հյուրանոցային համալիրի վերանորոգման աշխատանքների պատճառով անխուսափելի կրճատումների արդյունքում հյուրանոցի տնօրինությունը ստիպված է եղել կատարել հաստիքների կրճատում, որի արդյունքում աշխատանքից ազատվել են սննդի մատակարարման ու սպասարկման, հյուրանոցային տեխնիկական սպասարկման եւ հյուրանոցային տարբեր ընդհանուր ծառայությունների բնագավառներում երկար տարիներ աշխատած փորձառու աշխատակիցներ:

Այն ընկերություններն ու ձեռնարկությունները, որոնք կարիք ունեն նման մասնագետների վերոհիշյալ բնագավառներում, խնդրում ենք դիմել «Արմենիա» հյուրանոց հետեւյալ հեռախոսահամարներով:

Հեռ. 599208, 599050

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

25 Նոյեմբեր

17.00 Հայլուր
17.20 Արեգ
18.00 Սերիալ «Սուրճ կնոջ բուրմունքով»
18.55 Խոշոր շահում
19.30 Հեռուստասերիալ «Կրքեր»
20.00 Բժիշկ եւ հիվանդություն
20.25 Արտակարգ ալիք
20.35 Տուն-տունիկ
21.00 Հայլուր
21.40 Պրեմիերա
21.50 Գ/Ֆ «Դատավարություն եւ սխալ»
23.30 Հիթ շքերթ
00.00 Հայլուր
00.20 Կեսգիշերային ճեպընթաց
01.20 Ռուբիկոն+

Պրոմեթեւս

9.05 Վաղ առավոտյան
10.00 Մուլտֆիլմ
10.10 «Պույ-պույ»
10.30 Սերիալ «Կանանց աշխարհը» (12-րդ մաս)
11.20 Մոսկվան եւ ընկ.
12.00 Լուրեր
18.00, 20.30, 1.00 Լուրեր
18.20 Մուլտֆիլմ
18.35 Վավ. սերիալ «Բնության պահապան» (17-րդ մաս)
19.05 Երիտասարդական ծրագիր «Ելակետ»
19.30 Բնական արգելանոցներ. Մադագասկար
20.00 Երաժշտական ծրագիր «Սոլի բանալի»
21.00 Սերիալ «Հարավային ծովերի պատմությունը» (7-րդ մաս)
21.55 Զրույց-շոու «Մենյակ»
22.35 Ուշ երեկոյան
23.15 Գ/Ֆ «Հատուցում»
01.20 Գ/Ֆ «Սուրբը»

9.00 Տոմար
ավարտին Կամ-կամ (կրկնություն)
19.00 Հրապարակ
19.10 «Չղջիկը» ներկայացնում է. բնաշխարհ
19.30, 21.30, 23.30, 2.30 Սուրհանդակ
19.50 Մամուլի խոսնակ
20.05 Համերգ
20.30 Ասպարեզ
21.10 Չղջիկ
21.50 Գ/Ֆ «Փերսին եւ ամպրոպը»
24.00 Անդորր
0.05 Երաժշտական դադար
0.15 «Կինո-2»-ը ներկայացնում է գ/ֆ «Ժողովուրդն ընդդեմ Լարի Ֆլինտի»
2.10 ART VIDEO

7.00, 9.00 Բարի առավոտ
8.40, 9.45 Ընտրություններ-99
10.00 Նորություններ

10.15 Սերիալ «Քնքուշ թույն»
16.00 Նորություններ
16.20 Մուլտսերիալ «Ոսկե ճուտիկը»
16.30 Սեզամ փողոց
17.00 Վիկտորինա երեխաների համար
17.15... Մինչեւ 16 եւ բարձր
17.45 Սերիալ «Քնքուշ թույն»
19.00 Նորություններ
19.25 «Կալամբուր»
19.55 Գործընթաց
20.40 Սերիալ «Բուդուլայի վերադարձը»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
23.00 Ընտրություններ-99
23.15 Գ/Ֆ «Տապալված հրեշտակը» (դերերում՝ Է. Ռոբերտս, Դ. Մոր, Դ. Լեյն, ԱՄՆ, 1990 թ.)
00.40 Քաղաքակրթություն
02.00 Նորություններ
02.25 Գ/Ֆ «Կղզին աշխարհի ծայրին» (դերերում՝ Դ. Հարթման, Դ. Սինդեն, ԱՄՆ, 1974 թ.)

РТР

7.30-10.20 Համայնապատկեր
8.00, 9.00, 10.00 Լուրեր
9.20 Հերթապահ բաժանմունք
10.20 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
10.30 Հեռուստահանդես «Արենա-սպորտ»
11.00 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
11.10 Սերիալ «Գնչուհին»
12.00 Սերիալ «Մեր գաղտնիքի ամառը»
13.00 Ուրմաս Օտտը Անդրիս Լիեպայի հետ
13.50 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
14.00, 18.00, 20.00, 22.00, 02.00 Լուրեր
14.25 Հեռուստահանդես «Կանանց քաղաք»
15.10 Սերիալ «Անտոնելա»
16.10 Սերիալ «Վայրի հրեշտակը»
17.00 Խանութ բազմոցի վրա
17.30 Մուլտֆիլմեր
18.25 Աշտարակ
18.55 Սերիալ «Կոմիսար Ռեքսը»
20.35 «Կլոր սեղան»
21.00 «Ժողովուրդն ուզում է իմանալ»
21.20 «Սպիտակ թութակ» ակումբ
22.50 Կինոյի ժամ. Տատյանա Լյուտաեւան, Էլինա Բիստրիցկայան, Յուրի Յակովլեւը «Յոթ օր սպանությունից հետո» դետեկտիվում
00.45 Հերթապահ բաժանմունք
01.05 Բարձր նորաձեւության շաբաթ Մոսկվայում. օրագիր
02.20 Թեժ տասնյակ
03.15 Խանութ բազմոցի վրա

ՍՓՅՈՒՌ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (590000), տեղեկագրով (1800 դրամ), սկավառակով (3600 դրամ). INTERNET ցանցով (www.arminco.com/spyur; spyur.acc.am; armscape.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. [illegible] 69150. Պատվեր 1158 Տպաքանակ 4000 Ստորագրված է տպագրության 24. 11. 1999 Գինը 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@